

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

POMEN PRILAGODITEV PRI IZVAJANJU OSNOVNOŠOLSKEGA
PROGRAMA ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI

Mentor: Dr. Vera Grebenc

Študentka: Anja Kure

KOČEVJE, 2008

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	5
1.1. OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	6
1.1.1. Otroci s primanjkljaji na posameznem področju učenja	9
1.1.2. Otroci z motnjami v duševnem razvoju	9
1.1.3. Slepí in slabovidni	10
1.1.4. Gluhi in naglušni	11
1.1.5. Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami	12
1.1.6. Gibalno ovirani otroci	13
1.1.7. Dolgotrajno bolni otroci	14
1.1.8. Otroci z več motnjami	14
1.1.9. Otroci z motnjami vedenja in osebnosti	14
2. PROGRAMI S PRILAGOJENIM IZVAJANJEM IN Z DODATNO STROKOVNO POMOČJO	15
2.1.1. Organizacija	16
2.1.2. Preverjanje in ocenjevanje	17
2.1.3. Časovna razporeditev pouka	17
2.1.4. Prostor	17
2.1.5. Pripomočki	18
2.1.6. Spremljevalec	20
2.2. Dodatna strokovna pomoč	20
2.2.1. Reedukacija	20
2.2.2. Kompenzacija	21
2.2.3. Rehabilitacija	21
2.2.4. Didaktična funkcija dodatne strokovne pomoči	21
3. SOCIALNA INTEGRACIJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	22
3.1. Socialna integracija temelji na preprečevanju socialne izključenosti	22
3.2. Socialna integracija je zrcalo učinkovitosti šolskega sistema	22
3.3. Socialna integracija je temelj učne uspešnosti in optimalnega psihosocialnega razvoja otrok	23
3.4. Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji	23
3.5. Izkušnje otrok s posebnimi potrebami o integraciji	23
3.6. Vloga staršev	26
3.7. Vloga socialnega delavca	27

4. INDIVIDUALIZIRANI PROGRAMI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	28
4.1. Pravna podlaga	29
4.2. Individualizirani program in prilagoditve, ki jih opredeljuje	30
4.2.1. Časovne prilagoditve	30
4.2.2. Poučevanje in učenje	30
4.2.3. Preverjanje in ocenjevanje	31
5. PROBLEM	32
6. METODOLOGIJA	33
6.1. Vrsta raziskave	33
6.2. Merski instrumenti in viri podatkov	33
6.3. Populacija in vzorčenje	33
6.4. Zbiranje podatkov	34
6.5. Obdelava in analiza podatkov	34
7. REZULTATI	34
8. RAZPRAVA	50
9. SKLEPI	53
10. PREDLOGI	54
11. LITERATURA IN VIRI	55
12. PRILOGE	57
13. ZAHVALE	90

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI:

IME IN PRIIMEK: Anja Kure

NASLOV DIPLOMSKE NALOGE: Pomen prilagoditev pri izvajanju osnovnošolskega programa za otroke s posebnimi potrebami

KRAJ: Kočevje

ŠTEVILO STRANI: 90

ŠTEVILO GRAFOV: 0

ŠTEVILO TABEL: 5

ŠTEVILO BIBLIJSKIH OPOMB: 2

ŠTEVILO DODATKOV: 0

MENTOR: Dr. Vera Grebenc

DESKRIPTORIJI: Otroci s posebnimi potrebami, programi s prilagojenim izvajanjem, socialna integracija, individualni programi vzgoje in izobraževanja...

POVZETEK:

Diplomska naloga govori o otrocih s posebnimi potrebami v osnovnih šolah. Nanaša se na izvajanje osnovnošolskega programa oziroma na prilagoditve, ki so jih ti otroci deležni pri pouku. Govori o tem, kaj prilagoditve otrokom pomenijo, kako jim pri pouku pomagajo, kako vplivajo na socialno integracijo z drugimi otroki in na njihovo uspešnost pri usvajanju snovi preko prilagojenega izvajanja programa ali preko individualiziranega programa.

Rezultate empiričnega dela sem pridobila z raziskavo med otroki s posebnimi potrebami z Osnovne šole Zbora odposlancev v Kočevju, njihovih staršev ter učiteljev te šole. Primerjala sem vse tri skupine, najprej posebej in nato na koncu še skupaj v poskusni teoriji. Glede na njihove izjave sem rezultate razvrstila na teme: pomoč, zaupanje in prijateljski stiki.

TITLE: The importance of adjustments at elementary school program performance for children with special needs

DESCRIPTORS: Children with special needs, programs with adjusted performance, social integration, individual programs of education,

SUMMARY:

Presented diploma work is about children with special needs in Elementary Schools. It deals with Elementary School programme performance and adjustments which children receive in their classes. The diploma work describes what the adjustments mean to the children, how the adjustments help the children, how they influence on social integration with other children and their success at learning through adjusted programme performance or through individualised programme.

I have collected results of the empirical part of the diploma work with a research among children with special needs from Elementary School Zbora Odposlancev Kočevje, their parents and school teachers of the above mentioned school. I have compared all three groups. At first, I did the individual comparison and then the comparison of all the groups in trial theory. According to their statements, I have sorted the results on different subjects: help, trust and friendship connections.

1. TEORETIČNI UVOD

Da pojasnim, zakaj sem se odločila ravno za takšen naslov diplome, bom navedla svoj primer. Kot otrok sem tudi jaz obiskovala osnovno šolo, na kateri sem delala raziskavo. Navdih za diplomo pa sem dobila iz lastne izkušnje, saj sem se tudi sama srečevala s podobnimi težavami pri pouku kot otroci, s katerimi sem opravila intervjuje.

Težave so se začele že v prvem razredu, ki pa so se iz leta v leto še stopnjevale. Nekje v petem razredu sem se jih nekako začela zavedati. Opažala sem, da imam težave pri matematiki, še posebno pri geometriji. Zaradi cerebralne paralize sem imela težave pri motoriki leve roke. Bila sem nespretna pri uporabi ravnila in šestila, tako sem težje risala like in sledila pouku, vse pa je še poslabšala učiteljičina razlaga, ki je bila zame prehitra. Počutila sem se nemočno in nesposobno ter tako izgubila zaupanje vase in v svoje zmožnosti. Pri kontrolnih nalogah mi je zaradi obsežnosti nalog vedno zmanjkovalo časa, tako da sem ponavadi uspela rešiti le pol testa. Zato sem posledično dobivala tudi slabše ocene. Imela sem občutek, da matematike ne znam, da čisto nič ne razumem in da je ne glede na to, da se trudim, ne bom nikoli obvladala. Domov sem prihajala brez volje, veliko sem tožila, da mi pri matematiki ne gre, bila sem jezna sama nase. Tako je moja mama odšla na šolo in ravnatelja ter učiteljico matematike prosila za pomoč. Skušala jim je razložiti mojo težavo in kako se počutim zaradi tega, a je takrat nihče ni razumel, saj na šoli niso bili seznanjeni z možnostjo nudenja dodatne pomoči takemu učencu. Ni mi preostalo drugega, kot da se še bolj pospešeno učim matematiko in se poskušam potruditi po najboljših močeh.

Dodatno pomoč so mi nato šele v srednji šoli. Omogočili so mi eno uro več pri pisanju kontrolnih nalog. Zaradi te pomoči sem sčasoma opazila, da matematično snov veliko bolj razumem kot v osnovni šoli. Izboljševati pa so se začele tudi moje ocene. Tako mi je matematika postala zanimivejša in ker sem videla, da znam in da lažje sledim snovi, sem se še bolj z veseljem učila. Zopet sem začela verjeti vase, si zaupati, saj sem videla da zmorem.

Zato se mi zdi, da je dodatna pomoč za otroke zelo pomembna, saj tako postopoma postanejo uspešnejši, samozavestnejši in začnejo zopet verjeti vase.

1.1. OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Pojem otroci s posebnimi potrebami zajema oziroma opredeljuje naslednje skupine otrok, to so:

- otroci s primanjkljaji na posameznem področju učenja,
- otroci z motnjami v duševnem razvoju (lažje, zmerno, težje, težko duševno prizadeti),
- otroci z motnjami vedenja in osebnosti,
- otroci z več motnjami,
- otroci z motnjami sluha (gluhi in naglušni),
- otroci z motnjami vida (slepi in slabovidni),
- otroci z govorno jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci.(Opara 2005)

5. člen

Drugi odstavek 11. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja ter učenci z učnimi težavami in posebej nadarjeni učenci.«.

(Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (ZOsni-F))

(Ur.l.RS, št. 102/2007)

Tako poimenovanje otrok pa ponavadi za sabo nosi negativno oznako, ker označuje določeno motnjo v otrokovem razvoju, oziroma neko negativno lastnost, ki je del otroka. »Čeprav je slepota, gluhot, telesna invalidnost, motnja v duševnem razvoju ali kak drug primanjkljaj le ena med mnogimi drugimi otrokovimi lastnostmi, se s poimenovanjem otroka po njegovem primanjkljaju reducira celovito osebnost zgolj na njegov primanjkljaj.« (Galeša 1995:45)

Pozablja pa se na številne druge pozitivne lastnosti, ki jih otrok ima, in so pomembnejše ter nujne pri predstavljanju otroka kot celovite osebnosti. Negativno poimenovanje teh otrok vpliva na njihovo samopodobo (na primer vprašanja o tej temi jih spravljajo pred drugimi v zadrego). »Izhajanje iz negativnih lastnosti učencev vsebuje v sebi tudi negativna pričakovanja in stališča v zvezi z učenčevim razvojem že v samem začetku. Tako kot na človeka gledamo, ga tudi obravnavamo.« (Galeša 1995:44)

Galeša (1995: 44-45) tu piše, da če verjamemo, da je otrok s posebnimi potrebami lahko uspešen pri učenju in je zmožen šolo uspešno končati, potem bomo pri delu z njim tudi tako ravnali. Namesto usmiljenja mu bomo vlivali moč, voljo ter zaupanje vase. Tako bo tudi otrok začel verjeti vase in svoje sposobnosti in bo dejansko tudi dosegel tisto, kar si je zadal. Zato je pomembno, da ko na otroka gledamo skozi vzgojno- izobraževalni program, dajemo pozornost na tisto, kar ima, in ne na tisto, česar otrok nima. Problem je torej v nas samih, v našem odnosu do njih, v naših stališčih in vrednotah ter poznavanju, ne pa v teh otrocih. Z opredelitvijo otrok po neki njihovi nezmožnosti bolj poudarjamo razlike kot sposobnosti, kar pa ne koristi niti otroku niti nam. Bolj koristno, še posebej za otroke, bi bilo, če bi pri poimenovanju poudarili sposobnosti teh otrok, ne pa razlike. Še boljše pa bi bilo, če bi jih v šolah preprosto imenovali učenci, kot imenujejo druge otroke. »Naj povem precej jasno, da so otroci s posebnimi potrebami najprej in predvsem otroci« (Vadeau-Ducher, Human rights – Disability- Children 2006: 116)

V naslednjih točkah sem namenoma opisala vse otroke s posebnimi potrebami. To sem storila zato, da bi bilo iz diplome dobro vidno, koliko diagnoz in imen obstaja v zdravstvu in skozi pedagogiko oziroma teorijo za te otroke. S tem sem želela prikazati, kako jih na veliko in široko poimenujejo po primanjkljajih oziroma težavah, ki jih imajo. Tako poimenovanje je v stroki uporabljeno za razvrščanje teh otrok, služi pa določitvi prilagoditev, ki otroku pri pouku pripadajo. To pa je tudi edina dobra stvar takega poimenovanja. Šola razvrščanje uporablja na podlagi zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, razvrščanje pa ji predvsem služi za boljšo organizacijo pouka. Na žalost pa je slabih stvari oziroma ovir, s katerimi se otrok srečuje zaradi razvrščanja, toliko več. Že s tem, ko otroka poimenujejo po primanjkljaju oziroma težavi, ki jo ima, naredijo več škode kot koristi. Predvsem sem z opisom otrok želela poudariti, da kot pravi Škerjanc (2006: 13), strokovno poimenovanje, ki se danes uporablja v vsakdanjem življenju, povzroča ljudem vrsto različnih prikrajšanosti in bolečih žalitev. Otrok dobi diagnozo in kar naenkrat postane bolnik, označen je z besedo primanjkljaj, kot da mu nekaj manjka, kot da on ni oseba. Na njega se gleda kot na bolnika in

se ga tako tudi obravnava, z vedno novimi pregledi in diagnozami. To je za otroka mučno, boleče, poleg tega otrok ne razume vedno, kaj se dogaja in zakaj. Zato se večkrat zgodi, da se otrok pregledov in diagnosticiranja boji, počuti se ponižanega in kot da je na razstavi. Tu bi se navezala na Flakerja (1998: 26), ki pravi, da človek, ki ga institucionalizirajo v neko ustanovo, doživi napade na identiteto, občutenje in pojmovanje sebe. Postane varovanec oziroma norec in ne oseba z imenom in priimkom. Skozi vse te procese pa se pozablja, da je to še vedno isti otrok, ista oseba kot prej, ko še ni bil razvrščen. Pozablja se na otrokovo počutje in želje, na njegovo dobro in se ga dobesedno oropa lastne identitete. »Pomembne so posebnosti posameznika, njegove potrebe, želje in interesi« (Mali 2006: 17). Spremeni pa se tudi otrokov pogled na samega sebe. Tudi on se začne vse bolj gledati skozi diagnozo, opaža svoje nesposobnosti, vidi svoje napake in postaja do sebe dosti bolj kritičen. Svoje sposobnosti in dobre lastnosti pa potiska na stran, kot da niso del njega, kot da ga ne oblikujejo. Za nameček pa tu svoj »lonček« pristavi še družba. Namesto, da bi otroka videli kot osebo, ki je enakovredna vsem ostalim, ga zaradi primanjkljaja gledamo postrani, z izbuljenimi očmi, se mu posmehujemo in se od njega prav spretno odmikamo. Kot pravi Flaker (1998: 71), so v 17. stoletju po vsej Evropi velik del prebivalstva zaprli v splošne ustanove. Zaprli so brezdomce, revne, invalide, ostarele, sirote, brezumne ..., in to samo zato ker so bili drugačni od ostalih in ker naj bi s svojo drugačnostjo motili javni red in mir v mestu. Zdaj pa je družba prav tako boječa do drugačnih, v tem primeru do otrok s posebnimi potrebami. Pa čeprav ne izvaja tako drastičnih ukrepov, kot so se dogajali v preteklosti, se ljudje do njih obnašajo nepravilno in diskriminatorno. Kot da ni že tako težko sprejeti samega sebe z določeno težavo oziroma pomanjkljivostjo, potem pa te na to spominja še družba s svojimi sodbami in izreki, s katerimi nas poimenuje. Poleg tega pa postavlja še standarde lepega in normalnega. Tako si na primer še bolj želimo popolnega telesa, jezni smo nase in na naše pomanjkljivosti in postajamo zamorjeni, ker tega ne moremo doseči.

Navezala bi se še na Urek(2006: 147), ki v članku o motnjah hranjenja govori o ženskah in o njihovih telesih. Pravi, na primer, da je večina žensk že v otroštvu dobila sporočilo, da morajo paziti, kako izgledajo ter kaj in koliko pojedjo. Dobile so sporočilo, kakšne si jih želi družba, torej, če ne bodo take, jih bo družba izločila. Isto se dogaja pri otrocih s primanjkljaji. Tudi oni odstopajo od standardov družbe, od tega, kar je lepo, zato so diskriminirani in izločeni.

Mislím, da pride tu na vrsto vloga socialnega delavca. To pa je vloga, ki bi jo po mojem mnenju morali večkrat prevzeti mi vsi. Govorim o poudarjanju dobrih lastnosti otroka, o krepitvi moči s tem, da se osredotočimo na stvari, ki jih otrok zmore in zna, otroka moramo znati tudi motivirati, in ga pri premagovanju strahov in ovir spodbujati in podpirati. To pravi

tudi Čačinovič Vogrinčič (2005: 18), ko govori o premiku k perspektivi moči. Ta premik nas usmeri, da v prispevku otroka spoštljivo iščemo njegove vire in njegovo moč. Socialni delavec s svojim delom pomaga odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti v tem primeru otrokovo moč in vire ter mu tako pomaga, da doseže svoje cilje in se reši iz prijema primanjkljajev in oviranosti. Velikokrat pa se počne ravno nasprotno. Še vedno se daje veliko težo na diagnozo otroka in se ga z medicinskim poimenovanjem naredi za manj vrednega in nesposobnega. »Poimenovanje se opira na to, kar človek ne zmore in v čemer odstopa od povprečja. Ne govori o človekovih nadarjenostih, predsodkih, na katere naleti v vsakodnevem življenju, o njegovih ambicijah, željah in potrebah« (Škerjanc 2006: 15). Problem je torej v tem, da premalo poudarjamo dobre lastnosti otroka in njegove zmožnosti.

1.1.1. Otroci s primanjkljaji na posameznem področju učenja

Opara (2005: 56) pravi, da otroke s primanjkljaji na posameznem področju učenja povezujemo z učnimi težavami. Ta skupina otrok se je z razvojem šolstva spreminjala, težje pa jo je definirati tudi zato, ker so potrebe po prilagoditvah in strokovni pomoči različne. To so otroci, s katerimi je treba delati nekoliko drugače. Prilagoditi jim je treba metode in načine dela ter jim nuditi pomoč pri razvoju potrebnih sposobnosti in spretnosti.

1.1.2. Otroci z motnjami v duševnem razvoju

Opara (2005: 41-42) tu piše, da so otroci z motnjami v duševnem razvoju otroci, ki so opredeljeni kot duševno nerazviti, imajo znižano splošno ali specifično raven inteligentnosti, nižje sposobnosti na kognitivnem, govornem, motoričnem in socialnem področju ter pomanjkanje veščin. Vse pa se odraža v neskladju med njihovo mentalno in kronološko starostjo.

Skupina otrok z motnjami v duševnem razvoju obsega najštevilčnejši del otrok s posebnimi potrebami, in se deli na štiri stopnje:

- otroci s težkimi motnjami v duševnem razvoju,
- otroci s težjimi motnjami v duševnem razvoju,
- otroci z zmernimi motnjami v duševnem razvoju,
- otroci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju.

1.1.3. Slepi in slabovidni

Opara (2005: 44) piše, da so slepi in slabovidni otroci tisti, ki imajo okvaro vida, očesa ali okvaro vidnega polja. Včasih je veljalo, da slepi in slabovidni potrebujejo posebne oblike šolanja, danes pa se vse več tako slepih kot slabovidnih otrok že šola v rednih šolah, saj so v tem času razvili že veliko pripomočkov in pomagal, razvili pa so tudi različne tehnike in metode učenja slepih in slabovidnih.

Med slepimi otroki razlikujemo:

- slepe otroke z ostankom vida,
- slepe otroke z minimalnim ostankom vida,
- popolnoma slepe otroke.

Opara (2005: 45) tu pravi, da imajo slepi otroci z ostankom vida 2-4,9 odstotka vida. Vidijo na razdalji do dva metra in pri gibanju potrebujejo primerno osvetlitev in kontraste. Poleg drugih čutil morajo sistematično razviti ostanke vida. Pri učenju potrebujejo prilagojene učne pripomočke in povečala. Lahko pišejo v kombinirani pisavi, v glavnem pa uporabljajo Braillovo pisavo. Prav tako potrebujejo za vsakdanje življenje in orientacijo specialni trening. Slepi otroci z minimalnim ostankom vida imajo do 1,9 odstotka ostanka vida. Predmete v velikosti prstov prepoznajo do razdalje enega metra. Vidijo sence in obrise večjih predmetov. V vsakodnevem življenju pridobivajo znanja in spretnosti na podoben način kot popolnoma slepi, prav tako pa potrebujejo specialni trening in druge pripomočke za slepe. Poleg ostalih čutil morajo razvijati ostanke vida. Pišejo v Braillovi pisavi, le redki pa pišejo z močno povečanimi črkami. Popolnoma slepi otroci morajo tako v vsakdanjem življenju kot v šoli uporabljati druga čutila. Zaradi slepote so omejeni v raziskovanju okolja in aktivnem posegu vanj. Potrebujejo stalni specialni trening za vsakdanje življenje in prilagojene pripomočke, prav tako potrebujejo tudi prilagojene učne pripomočke. Pišejo in berejo v Braillovi pisavi. Slepi in slabovidni otroci se kljub težavam v intelektualnem razvoju ne razlikujejo od drugih, potrebujejo pa precej več časa in energije za premagovanje vsakdanjih ovir. K slabovidnim otrokom pa prištevamo otroke z zmerno slabovidnostjo in težjo slabovidnostjo. Zmerno slabovidni otroci imajo od 10-30 odstotkov vida. Potrebujejo pripomočke, pri delu z njimi, v tem primeru v šoli, pa je treba uporabljati metodo za slabovidne. Otroci s težjo slabovidnostjo od 5-9,9 odstotkov ostanka vida. Tudi ti sicer uporabljajo preostali vid, za delo v šoli pa sicer potrebujejo primerno osvetlitev, povečan tisk, ustrezne pripomočke in prilagojeno okolje,

delajo pa po metodi za slabovidne. Pri delu so počasnejši, težje delajo z manjšimi predmeti, težave pa imajo tudi pri opazovanju oddaljenih predmetov in pojavov.

1.1.4. Gluhi in naglušni

Avtorica Žerovnik (2004: 127) pravi, da imajo gluhi in naglušni otroci okvare, ki zajemajo uho, njegove strukture in z njimi povezane funkcije. Tudi za te otroke je v preteklosti veljalo mišljenje, da se lahko šolajo in vzgajajo le v specializiranih zavodih in šolah.

Opara (2005: 47) tu še pravi, da je pri gluhih največja težava ravno komunikacija. Če se s slepimi otroki lahko pogovorimo o prilagoditvah, ki so mu na voljo, je pri gluhih to veliko težje, saj sta pri njih otežena verbalno-besedno sporazumevanje in verbalni govor. Če gluhi ne zna odčitavati govora z ust, nas on ne bo razumel, če pa ni razvil govora, mi ne moremo razumeti njega. Ta problem v komunikaciji se kaže tudi pri izobraževanju. Pomagamo si sicer lahko z različnimi pripomočki ali pa z znakovnim jezikom, ki ga poleg gluhih zna le peščica ljudi.

Žerovnik (2004: 128) piše, da h gluhim prištevamo otroke z najtežjo izgubo sluha, pri kateri ojačanje zvoka ne koristi.

Razlikujemo otroke z najtežjo izgubo sluha in otroke s popolno izgubo sluha.

Otroci z najtežjo izgubo sluha niso sposobni slišati in razumeti govora, tudi če je ojačan, niti ob pomoči slušnega aparata. Imajo težave pri pridobivanju znanja, saj je ovirano sporazumevanje, razumevanje in poslušanje, pogosto pa se pojavljajo tudi težave pri vedenju, vključevanju, orientaciji v času in prostoru.

Otroci s popolno izgubo sluha pa ne ločijo niti dveh jakosti zvoka, niti dveh frekvenc in prav tako niso sposobni slišati ali razumeti govora. Tudi pri njih je moteno vsako sporazumevanje in razumevanje, pojavljajo se ovire pri izobraževanju in vzgoji. Ker imajo težave pri pojmovanju in razumevanju, je potrebno pri učenju veliko več časa, več opisovanja, pisanja in nazornega materiala, nujno potreben pa je tudi stalni očesni stik. Ker ne slišijo, moramo v procesu izobraževanja in vzgoje slušno zaznavanje nadomeščati po drugih poteh, zlasti vidni. Stalno je treba preverjati, če so sporočilo prav razumeli, oziroma, če vedo, kaj hočemo. Zato je še toliko bolj pomembno, da imamo z gluhim oziroma naglušnim učencem stalno nek očesni stik in da preverjamo njegovo pozornost.

Žerovnik (2004: 127) še pravi, da so naglušni tisti otroci, ki imajo povprečno izgubo sluha na frekvencah, na katerih je večina glasov, in imajo zato resne težave pri poslušanju govora in pri govorni komunikaciji. Taki otroci imajo zoženo slušno polje, ki delno moti sporazumevanje s pomočjo govora.

Razlikujemo pa:

- otroke z lažjo izgubo sluha,
- otroke z zmerno izgubo sluha,
- otroke s težjo izgubo sluha,
- otroke s težko izgubo sluha.

1.1.5. Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami

Žerovnik (2004: 128) je mnenja, da imajo otroci z govorno-jezikovnimi motnjami motnje pri ustvarjanju, razumevanju in govornem izražanju, ki pa niso posledica izgube sluha. Problemi se kažejo pri razumevanju govora in govorno-jezikovnem izražanju, in sicer od blagega zaostanka do nerazvitosti. Motnje pa se kažejo tudi v neskladju med besednimi in nebesednimi sposobnostmi, sekundarno pa se take motnje kažejo tudi na področju branja in pisanja ter pri učenju v celoti. Motnje pri branju in pisanju se lahko kažejo v razponu od blagega zaostajanja do funkcionalne nepismenosti. Kot pri vseh drugih skupinah otrok s posebnimi potrebami, se tudi tu otroci razlikujejo med seboj, in sicer poznamo:

- otroke z lažjimi govorno-jezikovnimi motnjami,
- otroke z zmernimi govorno-jezikovnimi motnjami,
- otroke s težjimi govorno-jezikovnimi motnjami,
- otroke s težkimi govorno-jezikovnimi motnjami.

Opara (2005: 52) meni, da otroci z lažjimi govorno-jezikovnimi motnjami odstopajo od vrstnikov v izgovorjavi, strukturi ali semantiki. Z določenimi ustreznimi prilagoditvami so sposobni uporabljati pisno komunikacijo. Pri otrocih z zmernimi govorno-jezikovnimi motnjami se zaostanek v govorno-jezikovnem razvoju kaže na vseh področjih komuniciranja in težko uspešno komunicirajo z okolico. Otroci s težjimi govorno-jezikovnimi motnjami so pri komuniciranju vezani na osebe iz okolice, potrebujejo stalno vodenje in različne stopnje pomoči. Otroci s težkimi govorno-jezikovnimi motnjami pa za sporazumevanje uporabljajo

predvsem govorico telesa, se odzivajo na ponavljajoče se situacije in za komuniciranje uporabljajo konkretne predmete.

1.1.6. Gibalno ovirani otroci

Opara (2005: 53) tu še piše, da imajo gibalno ovirani otroci prirojene ali pridobljene okvare in poškodbe, ki se kažejo v obliki funkcionalnih in gibalnih motenj. Poškodbe ali okvare pa prizadenejo gibalni aparat, centralno ali periferno živčevje. Možne so torej okvare ali poškodbe rok in nog, možganov ali pa pride do okvare hrbtne mozga, kar je posledica različnih poškodb. Tudi tu ločimo:

- lažje gibalno ovirane otroke,
- zmerno gibalno ovirane otroke,
- težje gibalno ovirane otroke,
- težko gibalno ovirane otroke.

Opara (2005: 54) še dodaja, da imajo lažje gibalno ovirani otroci motnje gibov. Težave jim lahko povzročajo tek, hoja po neravnem terenu in hoja na daljše razdalje, otežena je lahko tudi spretnost rok. Pri izobraževanju potrebujejo le manjše prilagoditve, možna pa je uporaba prilagojenih pripomočkov, kot so posebni stoli in mize, pisala ali druga orodja.

Zmerno gibalno ovirani otroci imajo prav tako motnje gibov, težave imajo pri hoji po nenaravnem terenu, stopnicah, so počasnejši in pri težjem opraviu potrebujejo nadzor, lahko pa uporabljajo tudi posebne čevlje, opornice ali bergle. Pri opravljanju šolskih nalog občasno potrebujejo pomoč druge osebe.

Težje gibalno ovirani otroci se pri gibanju srečujejo še z večjimi težavami. Že pri krajših razdaljah uporabljajo pripomočke, za daljše razdalje pa potrebujejo še dodatno pomoč osebe ali prirejeno kolo. Težave pa niso vidne le pri uporabi nog, ampak tudi rok, še posebej pri fini motoriki. Tako pri vsakodnevnih kot pri šolskih opravilih potrebujejo stalno delno pomoč druge osebe.

Težko gibalno ovirani otroci pa imajo zelo hude motnje gibanja in so popolnoma odvisni od drugih, saj samostojno gibanje ni mogoče. Gibajo se lahko le s pomočjo elektromotornega vozička, tudi za sedenje potrebujejo prilagojene pripomočke. Ker imajo zelo malo funkcionalnih gibov rok, lahko potrebujejo pomoč tudi pri hranjenju. Drugače pa so pri opravljanju vsakodnevnih in šolskih opravil odvisni od pomoči drugih.

1.1.7. Dolgotrajno bolni otroci

Opara (2005: 55) pravi, da so to otroci z dolgotrajnimi oziroma kroničnimi motnjami in boleznimi, ki jih ovirajo pri šolskem delu.

Dolgotrajna bolezen pa je bolezen, ki traja več kot tri mesece, oziroma traja dlje časa. Bolezenska stanja dolgotrajno bolnih otrok na vzgojo in izobraževanje vplivajo bolj posredno, so pa otroci zaradi kronične bolezni lahko različno omejeni v svojih aktivnostih in imajo šibko psihofizično kondicijo. To pomeni, da določene napore težje prenašajo in se tudi prej utrudijo. Zato je pri vzgoji in izobraževanju pomembno, da se obremenitve pravilno odmerja, da se jim da več časa za reševanje nalog, da se otroku dopušča vmesne odmore, kar mu omogoči lažje in bolj aktivno sledenje pouku.

1.1.8. Otroci z več motnjami

Opara (2005: 62) piše, da imajo taki otroci več primanjkljajev oziroma motenj hkrati. Pri vzgoji otroka z več motnjami se upošteva primarna motnja, hkrati pa se izhaja iz dominantne motnje. To je tista motnja, ki otroka najbolj ovira.

1.1.9. Otroci z motnjami vedenja in osebnosti

Opara (2005: 60) tu meni, da so otroci z motnjami vedenja in osebnosti zaradi svojega družinskega okolja in ozadja hudo ovirani v svojem emocionalnem razvoju in se zelo težko prilagodijo pravilom okolja, v katerem so. Ne zmorejo jasnega in čustveno urejenega vedenja, niti ga ne zmorejo prilagoditi okolju, saj so že razvili vedenje, ki je pogojeno z vzorci vedenja in čustvovanja, ki so ga bili in so ga deležni v družini. Tako vedenje se v šoli kaže kot moteče za učitelje in za učence, otroci so težko vodljivi, težko se učijo in s svojim obnašanjem ustvarjajo napeto ozračje.

Winebrenner (1996: 34) pravi, da se učitelji v interakciji s takim otrokom velikokrat počutijo ogroženi, živčni, jezni in neusposobljeni za delo. Njihove negativne občutke do otroka, ki povzroča težave, pa lahko začutijo tudi drugi učenci v razredu. Zato si v taki situaciji želijo pomoči zunanjih strokovnjakov, ki poznajo učne potrebe takih učencev in se znajo z njimi »spoprijemati«. Pomoč strokovnjakov pa je dobrodošla, saj je želeni cilj, da se vsak otrok v

učilnici počuti sprejet takšen, kot je, pa čeprav je njegovo obnašanje drugačno od ostalih in pri svojem obnašanju potrebuje spremembe. Potruditi se moramo, da so vsi otroci opaženi in cenjeni najprej glede na njihove močne strani.

2. PROGRAMI S PRILAGOJENIM IZVAJANJEM IN Z DODATNO STROKOVNO POMOČJO

Opara (2005: 63) piše, da izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo izvajajo vse vrste šol v vseh izobraževalnih programih. Uporabljajo se redni programi, ki veljajo za določeno izobraževanje, razlika je le, da je prilagojeno njihovo izvajanje. Kljub temu se izvajajo po že obstoječem standardu in normativih. Program izobraževanja, ki se izvaja v osnovni šoli, je prilagojen v skladu z navodili, ki jih je izdal Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, in sicer v skladu z Navodili za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za 9-letno osnovno šolo. Bistvena značilnost programa je, da otroke s posebnimi potrebami opisuje kot otroke, ki pri vzgoji in izobraževanju potrebujejo prilagoditve in pomoč. Prilagoditve izvajanja programov pa določa zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki določa, kaj se prilagaja.

To pa je zakonska podlaga, po kateri se ravna tudi Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje. Tamkajšnja pedagoginja mi je povedala, da ko odkrijejo, da ima določen učenec težave pri pouku, takoj stopijo v »akcijo«. Najprej učencu pomaga učitelj, ki je po navadi prvi, ki težave odkrije. Učencu nudi potrebne individualne prilagoditve, metode dela in načine pridobivanja, utrjevanja in preverjanja znanja za čim boljši napredek učenca. Pri tem sodeluje s starši in drugimi strokovnimi delavci šole. Poleg tega mi je povedala še, da kadar se na podlagi četrte evalvacije ugotovi, da učenec potrebuje za svoj napredek še več prilagoditev in pomoči, potem staršem predlagajo usmerjanje v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Lahko pa postopek usmerjanja zahtevajo starši sami, kar se v praksi tudi najpogosteje zgodi. Pred izdajo odločbe o usmeritvi v program vzgoje in izobraževanja pa si mora pristojna šolska uprava pridobiti strokovno mnenje, ki ga pripravi komisija za usmerjanje prve stopnje. Komisijo sestavljajo:

- pediater,
- specialni pedagog,
- klinični psiholog,
- pedopsihiater,

- socialni delavec,
- vzgojitelj ali učitelj.

(Vir: pedagoginja Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje, ZUOPP- Ur.l.RS, št. 3/2007)

7. člen (ZUOPP) - Uradni list (prilagajanje izvedbe programov)

Otrokom s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka ter zagotovi dodatna strokovna pomoč.

(Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur.l.RS, št. 3/2007)

Vse to pa se prilagaja še na način dela, ki poteka v šoli.

2.1.1. Organizacija

Opara (2005: 64) je mnenja, da je organizacija še posebej za nekatere skupine otrok s posebnimi potrebami zelo pomembna, saj pripomore k temu, da je otrok v šoli uspešnejši. Pod prilagajanje organizacije spada zmanjševanje števila otrok oziroma učencev v razredu. To se zgodi, če je v skupini en ali več otrok s posebnimi potrebami, tako pa se seveda lažje prilagaja delo otroku s posebnimi potrebami. Predlog o zmanjšanju dodeli komisija za usmerjanje, določi pa se z odločbo o usmeritvi v skladu s standardi in normativi. Pomembno je tudi, da ima otrok v razredu svoje mesto in položaj. To velja še zlasti za gibalno ovirane, slepe in slabovidne, gluhe in naglušne otroke, prav tako pa je pomembno zagotavljanje uporabe pripomočkov, ki jih taki otroci potrebujejo, saj je to velikokrat prvi pogoj, da ti otroci sploh lahko sodelujejo v procesu vzgoje in izobraževanja. Tu je pomembno tudi, da jim pri pouku prilagodimo obremenitve, da pravilno odmerimo odmore in počitke oziroma, da delo razdelimo v več faz.

2.1.2. Preverjanje in ocenjevanje

Ker je način ocenjevanja in preverjanja znanja zelo pomemben, še posebej za otroke s posebnimi potrebami, je bistveno njegovo prilagajanje in spreminjanje. Zadržati mora vse bistvene funkcije, hkrati pa mora upoštevati načine dela in cilje, ki so določeni za vsakega otroka s posebnimi potrebami s pomočjo individualiziranega programa. Tak program mora torej upoštevati standarde znanja, upoštevati pa mora tudi individualni razvoj in napredek otroka s posebnimi potrebami. To pomeni, da so pri preverjanju in ocenjevanju znanja otroku zagotovljeni tisti pripomočki, ki mu omogočajo izkazovanje znanja in sposobnosti. Zagotoviti je treba podaljšani čas, prilagojeno opremo in gradiva, kot tudi odmore oziroma preverjanje in ocenjevanje izvesti v več delih. »V ta namen vsem skupinam otrok s posebnimi potrebami omogočamo podaljšani čas za preverjanje in ocenjevanje do 50, nekaterim skupinam celo do 100 odstotkov«(Opara 2005:65). Otroku z vidnimi težavami je treba oprostiti pisni del ocenjevanja, otroku z slušnimi težavami je treba oprostiti slušni del ocenjevanja, otroku z govornimi motnjami pa ustni izpit.

2.1.3. Časovna razporeditev pouka

Opara (2005: 66) je rekel, da časovno razporeditev pouka opravimo v skladu s konkretnimi otrokovimi potrebami in omejitvami. Gibalno ovirani otroci in otroci, ki so dolgotrajno bolni, zaradi telesne šibkosti, pogostih odsotnosti zaradi terapij ali same bolezni potrebujejo večje prilagoditve. Zato je za njih smiselna razporeditev snovi in učenja po blokih, postopno obiskovanje pouka ali celo učenje na domu oziroma v bolnišnici. Večina otrok s posebnimi potrebami pa potrebuje tudi več časa za učenje, saj težje predelujejo informacije in več časa porabijo za sprejemanje, razumevanje in utrjevanje snovi.

2.1.4. Prostor

Opara (2005: 67) meni, da je treba prostor prilagoditi slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim in gibalno oviranim, prilagoditve pa so tudi tu zelo individualne in odvisne od otrokovih potreb in zmožnosti. Slepim in slabovidnim otroci potrebujejo ustrezno osvetlitev, to pa pomeni, da potrebujejo dodatno osvetlitev delovne površine z namizno lučjo, ki ne blešči in

ima možnost senčenja. Sedijo naj v bližini table in v bližini učitelja, da ga dobro slišijo. Prav tako mora imeti miza, za katero sedijo, dvižno površino, da se lahko po želji približa bralno površino in prepreči nepravilno držo. Zagotoviti mu je treba tudi dodaten prostor za odlaganje in shranjevanje učbenikov in drugih pripomočkov, in stalen prostor v učilnici, jedilnici, garderobi in drugih prostorih. Ta prostor naj bo dobro označen, pomembno pa je tudi, da so poleg tega označeni še drugi prostori, stopnice, nadstropja šole, učilnice, stebri, vrata, ograje, in pa prostori zunaj šole. Prilagoditve prostora pa potrebujejo tudi gluhi in naglušni otroci, saj gluhi sprejemajo razlago snovi preko ogledovanja z ustnic sogovornika, naglušni pa s pomočjo poslušanja preko slušnega aparata. Zato je za njih najbolje, da v razredu sedijo v drugi klopi pri oknu. Tako lažje sledijo učni snovi in sprejemajo informacije. Gibalno ovirani otroci pa potrebujejo neoviran dostop do šole, se pravi dostop brez arhitektonskih ovir, zagotovljen parkirni prostor za invalide ter prilagojene šolske prostore za lažjo mobilnost. Sem spada prilagojenost sanitarij, prostor za osebno nego, prostor za počitek, dvigalo, ustrezen dostop do knjižnice, kabinetov, zbornice, jedilnice, telovadnice. Pomembno je, da sta prilagojena tudi miza in stol, delo pa mora biti organizirano tako, da je čim manj selitev iz učilnice v učilnico.

Opara(2005: 68) še pravi, da tudi drugi otroci s posebnimi potrebami potrebujejo določene prilagoditve, čeprav te niso tako obsežne. Tudi oni naj bi v razredu imeli svoj prostor, sedeli naj bi blizu table, proč od vrat in oken, in tako ostali skoncentrirani na učno snov. Če želijo sedeti sami, naj jim bo to omogočeno, drugače pa naj bodo blizu sošolca, ki jim je pripravljen pomagati.

2.1.5. Pripomočki

Opara (2005: 68) piše tu, da imajo pripomočki pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami veliko vlogo. V tej skupini otrok so edini otroci, ki praviloma pripomočkov ne potrebujejo, dolgotrajno bolni otroci.

Opara (2005: 68) še dodaja, da senzorno ovirani otroci potrebujejo različne pripomočke, da jih znajo pravilno uporabljati, pa jih je treba usposobiti. Slepí za pisanje potrebujejo Braillov pisalni stroj ali prenosni računalnik z Braillovo vrstico, geometrijski pribor za slepe in pribor za merjenje z Braillovimi označbami. Eden izmed osnovnih pripomočkov slepih pri pouku je tudi diktafon oziroma kasetofon, s katerim lahko snemajo ali v njega govorijo opombe,

opravila, telefonske številke. Njihovi pripomočki so tudi učbeniki in dodatno gradivo posneto v kasetni tehniki, na katerih je posneta snov določenega predmeta, to snov potem oni doma poslušajo in se je naučijo. Pri učenju pa jim lahko pomagajo tudi domači ali sošolci, ki jim snov preberejo, oni jo poslušajo in si jo na ta način zapomnijo. Slepí otroci pa tudi v vsakdanjem življenju uporabljajo pripomočke, ki jim olajšujejo življenje. Eden izmed teh je tudi pripomoček za gibanje - bela palica. Slabovidni pri pouku in tudi pri delu doma uporabljajo učbenike, delovne zvezke in druga gradiva, ki imajo povečan tisk, povečane fotokopije, učbenike, posnete v zvočni tehniki. Papir, na katerega pišejo ali rišejo, se ne sme bleščati, zapisi morajo biti dovolj veliki in kontrastni s podlago. Njihova pisala naj bodo debelejša in naj imajo intenzivnejšo sled. Ta pisala slabovidni ne uporabljajo samo pri pisanju, temveč tudi pri geometriji. Pri komuniciranju z učiteljem, za izmenjavanje gradiv in nalog se priporoča uporaba elektronske pošte. Pod pripomočke, ki jih slabovidni prav tako uporabljajo vsakodnevno, pa spadajo tudi očala, kontaktne leče, lupe in druga povečala.

Gluhi in naglušni otroci uporabljajo različne slušne aparate. Ker ne slišijo, ali pa so od sluha bolj malo odvisni, je pri vzgoji in izobraževanju gluhih in naglušnih otrok pomembno, da uporabljamo čim več didaktičnih pripomočkov in učil, ki povečujejo nazornost (grafoskop, računalnik, film, učne liste, kratke povzetke, ključne besede ...). Pri učenju je bistveno, da aktiviramo vse otrokove senzorne poti in da se zavedamo, da težje sprejemajo informacijo in za to porabijo več energije in časa.

Opara (2005: 69) piše, da tudi gibalno ovirani otroci pri učenju potrebujejo veliko pripomočkov, s katerimi je olajšano njihovo izobraževanje. To so predvsem prilagojeni računalnik, grafoskop, komunikator, kratki povzetki, učni listi.

Otroci z govorno jezikovnimi motnjami potrebujejo pri usvajanju učne snovi pripomočke v prav vseh fazah učenja. To so grafoskop, diap projektor, računalnik, kasetofon, diktafon. Pridobivanje nove snovi poteka preko ustne informacije z ustreznim gradivom, ki je razdeljeno na manjše enote. Pripomočki so zelo pomembni tudi za otroke s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Tisti z bralnimi težavami morajo imeti možnost uporabe kasetofona, da si razlago snovi lahko posnamejo. Tisti s slabo avtomatizirano tehniko pisanja morajo za pisanje uporabljati računalnik, zapiske pa jim lahko fotokopiramo, otroci s slabo avtomatiziranimi aritmetičnimi postopki pa morajo pri delu imeti na razpolago več učnih pripomočkov in kalkulator. Pri otrocih z motnjami vedenja in osebnosti pa imajo pripomočki nekoliko drugačno funkcijo. Namenjeni so predvsem temu, da otroka motivirajo k učenju in da preusmerjajo njegovo pozornost, pri obravnavi snovi pa omogočajo boljšo predstavljivost, boljše prepoznavanje in razumevanje snovi. Pripomočke naj bi pri izobraževanju otrok z

motnjami vedenja in osebnosti spremljale tudi bolj ustvarjalne oblike učenja, raziskovanje, izdelava referatov in seminarskih nalog. Take oblike učenja otroka vzpodbujajo in aktivirajo, morajo pa biti prilagojene njegovim sposobnostim.

2.1.6. Spremljevalec

Opara (2005: 69) pravi, da se spremljevalec lahko dodeli gibalno oviranim otrokom za zagotavljanje fizične pomoči, lahko pa se dodeli izključno otrokom, ki zaradi ovir pri gibanju ne morejo samostojno hoditi in pri dnevnih opravilih potrebujejo stalno delno ali stalno fizično pomoč pri izvajanju šolskega dela. To so težje ali težko gibalno ovirani otroci, ki za večji del gibanja v prostoru in zunaj njega potrebujejo delno ali popolno pomoč druge osebe, uporabljajo pa ročni ali elektronski voziček. Spremljevalec je lahko občasen ali stalen, določi pa se z odločbo in na podlagi potreb gibalno oviranega otroka.

2.2. Dodatna strokovna pomoč

»Dodatna strokovna pomoč je nujen sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo. Dodatna strokovna pomoč ima dve funkciji. Prva je pomoč pri premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj, druga pa je v učni pomoči«(Opara 2005:70). Prva funkcija ima rehabilitacijski namen, ki zajema reedukacijo, kompenzacijo in rehabilitacijo, druga pa ima za cilj pomoč pri učenju.

Po standardu, ki ga je določilo Ministrstvo za šolstvo dobijo otroci s posebnimi potrebami v šolah oziroma izobraževalnih programih do pet ur tedensko dodatne strokovne pomoči.

2.2.1. Reedukacija

Opara (2005: 70) piše, da Reedukacija pomeni razvijanje in vzpodbujanje funkcij in procesov otroka s posebnimi potrebami. Na primer, otroku, ki ne govori, je treba govor razviti. To pomeni, da je potrebno vse otroke s posebnimi potrebami v veliki meri usposobiti za uporabo specifičnih pripomočkov, prilagojenih metod in tehnik učenja ter tudi za funkcioniranje v socialnem okolju. Vse to pa je treba izvajati čim prej oziroma takoj, ko se neka motnja ali

primanjkljaj pri otroku odkrije. Naloge reedukacije pa lahko opravlja le ustrezno izobražen strokovnjak.

2.2.2. Kompenzacija

Opara (2005: 70) je mnenja, da kompenzacija pomeni, da otroka s posebnimi potrebami naučimo določene funkcije, procese in naloge pa, ki jih zaradi motenj ali ovir ne more opravljati ali pa jih lahko opravlja le delno, nadomestiti z delovanjem drugih organov ali pa z uporabo specializiranih pripomočkov, metod in tehnik. Otroka na primer naučimo, da neko čutilo z okvaro nadomesti z drugim čutilom. Mnogi slepi na ta način zelo izpopolnijo sluh in taktilne občutke.

2.2.3. Rehabilitacija

Opara (2005: 71) pravi, da je rehabilitacija priprava otroka s posebnimi potrebami, da sprejme samega sebe takšnega, kot je in se nauči živeti s svojimi ovirami in omejitvami ter organizirati svoje življenje in delovanje v skladu s svojimi možnostmi. Sprejemanje ovir in omejitev, ki te spremljajo celo življenje in ti ga tudi otežujejo, pa nikakor ni enostavno, še posebej za otroke je to lahko precej naporno in težavno.

2.2.4. Didaktična funkcija dodatne strokovne pomoči

Opara (2005: 71) pravi, da je to zagotavljanje določene oblike pomoči pri učenju, ki jo potrebujejo v večini primerov vsi otroci s posebnimi potrebami. Pred nudenjem take oblike pomoči je potrebno odkriti, po kateri poti ter s kakšnimi pripomočki in prilagoditvami se vsak posamezen otrok najbolje uči. To pomeni, da otroka najprej spoznavamo, nato načrtujemo, izvajamo, evalviramo njegove sposobnosti ter zmožnosti. Šele nato se spopademo s težavami. Učno pomoč nudi učitelj oziroma učitelj predmeta, pri katerem ima otrok težave. Učitelj mu prilagodi metode dela in dopolnjuje tisto, kar v rednem procesu učenja posameznik ni zmozel. Pomembno pri dodatni strokovni pomoči je tudi, da se rehabilitacijski in učni del pomoči med seboj dopolnjujeta in da skupaj sodelujeta tudi učitelj in strokovnjak. To pa storita tako, da drug drugemu posredujeta informacije in ugotovitve o funkcioniranju otroka.

3. SOCIALNA INTEGRACIJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Integracija otrok s posebnimi potrebami je sestavljena iz dveh vidikov, iz izobraževalnega in iz vzgojnega. Nanaša se torej na kognitivne vidike, ki so povezani s storilnostjo in z učno uspešnostjo, in pa na konativne vidike, ki se povezujejo s samodejavnostjo posameznega otroka in z njegovo vpetosjo v socialne odnose. »Socialna integracija je ključni dejavnik, ki omogoča razvoj optimalne vključenosti otrok s posebnimi potrebami v socialno okolje«(Lebarič, Kobal Grum, Kolenc 2006:17). Skrb za socialne odnose med vsemi otroki, se pravi med otroki s posebnimi potrebami in otroki brez njih, ter hkrati skrb za socialne odnose med vsemi, ki so udeleženi v vzgojno-izobraževalnem sistemu, je temelj za socialno integracijo.

3.1. Socialna integracija temelji na preprečevanju socialne izključenosti

Avtorji Lebarič, Kobal Grum in Kolenc (2006: 19) pravijo, da se v tem pomenu integracijo opredeljuje kot koncept zagotavljanja pravic in ustvarjanja čim boljših razmer za razvoj, vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v družbi sovrstnikov. Tu je pomembno sprejemanje in razumevanje različnosti, ter preprečevanje socialne izključenosti in diskriminacije zaradi ali na podlagi okvar oziroma primanjkljajev. Če je oseba izključena ima manj možnosti, da navezuje stike z drugimi, v tem primeru so to predvsem vrstniki. To pa lahko v zgodnjem obdobju otrokovega razvoja prinese nepopravljive posledice za njegov nadaljnji razvoj.

3.2. Socialna integracija je zrcalo učinkovitosti šolskega sistema

Lebarič, Kobal Grum in Kolenc (2006: 20) so mnenja, da je po raziskavah socialna integracija otrok s posebnimi potrebami najbolj uspešna v tistih vzgojno-izobraževalnih sistemih oziroma v tistih šolah, ki jih obiskujejo tako tisti s posebnimi potrebami kot tisti brez njih. Poudarek je torej na obeh skupinah otrok v šolah, stremi se k enakovrednosti vseh otrok in k enakovrednim interakcijam med njimi. Pomembnost interakcij pa ni samo v enakovrednosti

otrok. Pomembna je tudi zato, ker se otroci preko interakcij s sovrstniki naučijo izražati svoja mnenja in oblikovati svoj lastni odnos do sveta in družbe, v kateri živijo.

3.3. Socialna integracija je temelj učne uspešnosti in optimalnega psihosocialnega razvoja otrok

Lebarič, Kobal Grum in Kolenc (2006: 21) pravijo, da spodbujanje socialne integracije med otroki oziroma učenci ne pripomore le k boljšim medosebnim odnosom v šoli, k razvoju boljše samopodobe in s tem tudi stabilnejše osebnosti otrok, samospoštovanja in spoštovanja med otroki in ostalimi udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu, pač pa poveča tudi učno uspešnost.

3.4. Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji

Avtorji Lebarič, Kobal Grum in Kolenc (2006: 21) pišejo, da so s kurikularno prenovo v učne načrte vključena tudi prizadevanja za večjo socialno vključenost otrok s posebnimi potrebami v šoli. Ta prizadevanja so povezana z zagotavljanjem razmer za vzpostavljanje socialnih interakcij s sovrstniki in večjo socialno udeležbo pri vsakdanjih šolskih dejavnostih. Skozi interakcijo in šolske dejavnosti naj bi se razvijal kakovosten socialni odnos med učenci in strpnost, krepila bi se solidarnost in sožitje med vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa. Prav tako pa naj bi s pozitivnim razpoloženjem in odnosom do učencev s posebnimi potrebami, z razumevanjem njihovih težav, s sprejemanjem in pripravljenostjo za sodelovanje in pomoč učence pripravili na to, da bodo postali dejavni člani oddelčne in šolske skupnosti.

3.5. Izkušnje otrok s posebnimi potrebami o integraciji

Izkušnje otrok s posebnimi potrebami o integraciji v šolski sistem se mi zdijo zelo pomembna tema, če ne celo ena najpomembnejših. Zagotovo pa je to tema, o kateri se premalo govori in piše. Vse premalo se vpraša otroka, kako se počuti in kaj doživlja, kaj si želi ali kaj potrebuje. Opazna je le diagnoza, ki jo otrok ima, in ne otrok sam, kar je velikokrat vidno tudi pri delu z njim. Če nismo pozorni na otroka in njegovo doživljanje, mu lahko skozi pomoč, ki mu jo nudimo dostikrat bolj škodimo kot pomagamo. Prav otrokove izkušnje pa nam nudijo pogled

na dejansko stanje, pokažejo nam, kaj otrok v resnici doživlja v šoli zaradi svojega primanjkljaja. Pokažejo nam, kakšne so njegove težave in dvomi pri pouku, učenju, kako se razume s sošolci oziroma ali ga sovrstniki sprejemajo ali ne in kakšen odnos ima z učitelji.

Če damo otroku možnost, da z nami deli svoje skrbi, svojo nemoč, svojo zmožnost in želje, potem dobimo tudi boljši vpogled, kako mu pomagati oziroma kaj še otrok potrebuje. Vedno pa taka vrsta pomoči ni dovolj. Včasih si je treba vzeti čas in otroka samo poslušati, ga vzpodbujati, mu govoriti, da zmore, mu vlivati novo moč s tem, da ga opozorimo na dobre lastnosti, ki jih ima, in ga spomniti na stvari, ki jih kljub primanjkljaju lahko počne in jih obvlada. Tudi tako lahko pomagamo. Dosti otrok se tudi zato slabo počuti v šoli, ker mislijo, da so nesposobni ali neumni, ker nečesa ne znajo in ne zmorejo. K slabemu počutju pa pripomore tudi norčevanje, zmerjanje sošolcev, ko otroka zaradi njegovega primanjkljaja »zbijejo« na tla, sebe pa vzdignejo nad vse. Dajo mu občutek, da je nesposoben in manjvreden, gledajo ga skozi primanjkljaj in ga tako spominjajo na njegove slabosti, dobrih lastnosti in zmožnosti sošolca pa ne vidijo.

Shapiro, Kratochwill (2000: 400) pišeta o diskriminaciji oseb z nezmožnostmi, o tem, kako se z diskriminacijo srečujejo povsod, in to iz dneva v dan, kako je treba tako vrsto diskriminacije končati oziroma preprečiti. Sama pa se tu navezujem na otroke oziroma učence s primanjkljaji. Zaradi primanjkljaja že tako težje vzpostavijo stike s vrstniki ali pa jih velikokrat sploh ne, ker pa so še diskriminirani, postanejo asocialni, zaprti vase in so brez še kako pomembne socialne mreže.

Tu lahko povem svojo izkušnjo in navedem še izkušnje nekaterih drugih otrok.

- Tudi iz mene so se otroci v osnovni šoli zaradi mojega primanjkljaja norčevali. To pa mi je včasih pošteno znalo zbiti voljo in samozavest. Poleg tega pa sem zaradi primanjkljaja imela težave tudi pri matematiki, še posebej pri geometriji. Pri reševanju kontrolnih nalog mi je zmeraj zmanjkovalo časa, pa tudi snovi nisem dobro razumela in nisem uspela slediti razlagi učitelja. Zato sem imela velik del osnovne šole občutek, da matematike ne znam, da mi enostavno ne gre in da sem neumna.
- Tako na primer o sebi misli tudi nek učenec drugega razreda, ki pravi: «Jaz sem nihče. Iz mene nič ne bo. Tako mi pravi mamica, tako mi pravi tudi učiteljica v šoli. Zelo sem poreden. Že večkrat sem obljubil, da se bom poboljšal, a nikoli ne držim besede. Mamica je že skoraj znorela zaradi mene. Nima toliko denarja, da bi mi kupovala

svinčnike in copate, ki jih nekje pozabim ali izgubim, zato je žalostna. Tudi očka je žalosten in tudi jezen, ker nikoli nimam miru. Jaz sem drugačen od otrok, ki so pridni in jih imata očka in mamica rada.«

(Bundar, Kos, Dolinčar, Skalar, Šali 1979: 25)

- Učenec osmega razreda: »Če ne znaš brati, če delaš veliko napak pri pisanju, če si neroden, če si pozabljen, v šoli ni lušno, pa tudi doma večkrat ni lušno. Govorijo ti, da si neumen, da si bedak in potem pričneš sam razmišljati, če to ni res, ker tako mnogo ljudi to pravi. Starši te sprašujejo: »Kaj je s teboj narobe, zakaj se ne potrujiš?« Učitelj pravi, da v razredu samo nagajaš in se ne zanimaš za to, kar govori. Vedno naredim kaj narobe in to hudo prizadene. Vedno si »ta žleht«, tisti, ki noče, ni priden, ni ubogljiv, tisti, zaradi katerega se drugi jezijo ali pa je mama zaradi njega žalostna.«

(Bundar, Kos, Dolinčar, Skalar, Šali 1979: 26)

- Učenka petega razreda: » V spominu mi je najbolj ostala učiteljica slovenščine, ki se je pri predavanjih, še posebej pri narekih trudila, da sem sledila in razumela tekočo snov. Začela pa sem se zavedati, da se v nečem razlikujem od ostalih, da ne slišim nekaterih stvari, da ne morem komunicirati po telefonu, da ne vem, o čem se pogovarjajo, ko je temačnejši prostor, ko je zunaj tema. Hudo mi je bilo, ko so si med seboj nekaj šepetali, jaz pa nisem vedela, o čem si šepetajo, čeprav bi tako rada bila v njihovi koži. Takrat je bilo veliko dnevov, ko sem se smilila sama sebi, ko sem klela vse na svetu in se jezila na starše, zakaj so me morali imeti.«

(Monika Vodopivec 2006: 177)

Ni pa nujno, da se otrok zaradi svojega primanjkljaja kaj drugače počuti v šoli, med svojimi sošolci. Lahko se kljub svojim težavam počuti zmožen in samozavesten. Pri tem pa mislim, da je pomembno, da otrok ni sam v svoji težavi. Kajti če otrok nima podpore, se tudi v šoli najverjetneje ne bo počutil dobro. Zato je pomembno, da za otrokom stojijo močni starši, ki otroka vzpodbujajo, ga motivirajo, ga znajo poslušati in potolažiti. Poleg staršev veliko vlogo v otrokovem življenju igrajo tudi prijatelji. Tudi na njih se otrok obrne s svojimi težavami. Dobro je, da ve, da mu stojijo ob strani in da ga imajo radi ne glede na njegov primanjkljaj, da je za njih »normalen« in enak kot vsi ostali. »Hibe so odlike in odlike so hibe. Vse dotlej,

dokler nam nekdo ne začne dopovedovati, da so stvari drugačne, kot bi morale biti. Toliko časa sodi vse v okvir normalnega.« (Mikuš Kos 1999:73)

Iz izkušenj otrok s posebnimi potrebami pa je razvidno, da na žalost nimajo vsi otroci sreče, kar se tiče dobrih prijateljev in ljubečih staršev. To jim naredi šolanje in na splošno življenje še težje.

3.6. Vloga staršev

Valjavec (2003) navaja, da je vloga staršev pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami že od samega začetka, torej že v predšolskem obdobju, v samem otroštvu in skozi odraščanje otroka zelo pomemben dejavnik. Pomembno je, da starši z otrokom že pred nastopom šole razvijejo dober, spoštljiv odnos, da ga znajo poslušati in upoštevati njegove potrebe in želje. Le tako lahko potem tudi pri šolskem delu bolje sodelujejo z njim in mu pomagajo. Velik pomen ima tudi to, da starši otroka vzpodbujajo in ga znajo za delo motivirati na način, ki izpostavlja otrokove sposobnosti in dobre lastnosti. Tako otrok pridobi na samozavesti, volji do učenja, dela, verjame da je sposoben in da mu bo uspelo. Dobro pa je tudi, da dajo starši otroku vedeti, da ni nič narobe, če kaj naredi slabše, kot je pričakoval, ali če mu kaj ne uspe narediti. Na ta način otrok ve, da mu je dovoljeno, da se zmoti in da ga starši kljub temu še vedno podpirajo, so mu na voljo in ga imajo radi. Pomembno pa je tudi sodelovanje staršev s strokovnjaki na šoli. To pomeni, da si morajo strokovnjaki najprej pridobiti zaupanje staršev in jih o delu z otrokom vedno na njim razumljiv način obveščati. Tako sodelovanje je ključnega pomena za razumevanje otrokovega stanja, njegovega počutja in dela v šoli.

Novljan (2004: 77) piše, da morajo starši vedeti, kaj se z njihovim otrokom dogaja, kje ima težave oziroma pri katerem predmetu se le te pojavljajo, kako se otrok z njimi spopada in koliko mu pri tem pomagajo strokovnjaki na šoli. Strokovnjaki in učitelji se morajo znati s starši pogovarjati, imeti z njimi dialog. Starši si zlasti želijo vedeti več o otrokovi motnji, o pomoči, ki mu jo lahko nudijo, kako naj se z otrokom pogovarjajo, več si želijo vedeti o možnostih obravnave in o tem, kako se otroci z določenimi motnjami oziroma primanjkljaji razvijajo in odraščajo. Poleg tega pa skupno sodelovanje ne vodi le k boljšemu poznavanju otroka, k izboljšanju njegovega počutja pri pouku, ampak tudi do boljšega uspeha otroka. Ni pa dovolj le sodelovanje med starši in pedagogi ali socialnimi delavci. Sodelovati oziroma komunicirati morajo tudi z razrednikom in učitelji, ki učijo predmete, pri katerih se njihov

otrok spopada z težavami. Seznanjeni morajo biti z načini in metodami, ki jih učitelj uporablja, da je otrok pri predmetu lahko čimbolj uspešen, da lahko sledi snovi in sodeluje. Prav tako morajo biti seznanjeni s tem, kako tak način dela vpliva na otroka in ali mu glede na zmožnosti in potrebe odgovarja ali ne.

3.7. Vloga socialnega delavca

Vloga socialnega delavca temelji tako na sodelovanju z učitelji, pedagogom in vodstvom šole kot na sodelovanju s starši otroka s posebnimi potrebami. Vsi morajo delati za dobro otroka skupaj in skladno ter dogovarjati svoje naloge pri vzgoji in izobraževanju. Socialni delavec kot tudi druga strokovna služba šole mora obveščati starše o ukrepih glede njihovega otroka, jih pri njih preveriti in jim podrobno razložiti, kako in kaj se bo nekaj zgodilo. Pri tem pa je bistvo vsega, da ne pozabijo na otrokove želje, zmožnosti in potrebe. Socialni delavec oziroma pedagog pa mora v prvi vrsti sodelovati z otrokom. Pomembno je, da mu je na voljo za pogovor, če otrok kaj potrebuje, če ga kaj teži in tudi takrat, ko si samo želi sogovornika. Otroku mora pustiti do besede, ne sme mu polagati besed in rešitev v usta, znati mora poslušati in ga skozi poslušanje opolnomočiti. Izpostaviti mora njegove močne strani, tisto kar otrok zmore in zna, in se skupaj z njim dogovarjati, kako rešiti težavo. Znati ga mora razumeti, izhajati iz njegovega pogleda na problem in ga na ta način motivirati, da premaga težavo. Pomembno je tudi, da mu da vedeti, da v reševanju težave (nezmožnost sledenja snovi, zmerjanje s strani drugih sošolcev ...) ni sam. Povedati mu mora, da se lahko obrne najprej na starše, učitelje in tudi nanj.

Metode in načini dela, ki jih v šoli socialni delavec lahko uporablja in se nanašajo na že napisano, so:

- Načelo vsestranske koristnosti: iskanje rešitev, ki bi bile sprejemljive za vsakega udeleženca v problemu.

- Načelo interpozicije oziroma »vsestranske pristranosti«: socialni delavec se postavi v položaj, v katerem se lahko z empatijo približa ali oddalji od vsakega udeleženega v problemu.

- Načelo komunikacije ali kontakta: socialni delavec stopi osebno, neposredno v stik z vsemi udeleženi v problemu.
- Instrumentalna (konduktivna) definicija problema: vsi udeleženi v problemu postanejo udeleženi v reševanju preko dogovora o uresničljivih ciljih in nalogah.
- Socialno ekološko načelo: zahteva maksimalno aktiviranje naravne socialne mreže in najmanjše poseganje v naravno mrežo.
- Načelo pogajanja: udeleženci v problemu postanejo udeleženci v pogajanjih.
- Načelo sodelovanja: socialni delavec stopi v stik tudi z vsemi drugimi (»tretjimi«) pomembnimi za reševanje problema.
- Načelo odpiranja problema: socialni delavec svojo nemoč podeli z udeleženi v problemu, ko se problem zapira pred rešitvijo. (Rapoša Tajnšek 2005)

4. INDIVIDUALIZIRANI PROGRAMI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Opara (2005: 74) pravi, da se je individualizacija programov vzgoje in izobraževanja začela pojavljati kot potreba v skladu s težnjo po vse večjem vključevanju otrok s posebnimi potrebami v redne programe vzgoje in izobraževanja. Zaradi različnih sposobnosti in predznanja otrok je pri šolskem delu prihajalo do razlik, ki jih je bilo treba upoštevati. Na začetku so od njih pričakovali tudi različne dosežke in začeli so se spraševati, kako delati z otroki, ki imajo manj znanja, v šolsko delo manj vložijo in imajo določene ovire in primanjkljaje. Tako je stroka uvedla individualizirani program in z njim prilagodila način dela otrokovi drugačnosti in različnim ravnom znanja.

Nojič (2006: 74) pravi, da je individualizirani program tak program, ki je naravnan na posameznega otroka in upošteva posebnost vsakega otroka posebej. Tudi pri nas je postal bistvena sestavina sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami in način dela z njimi. Vsak otrok s posebnimi potrebami mora v sklopu programa dosegati vsaj minimalne

standarde znanja iz programa, v katerega je vključen, otroku pa morajo biti tekom programa zagotovljene prilagoditve in ustrezna pomoč.

4.1. Pravna podlaga

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določa, da je treba individualiziran program izdelati za vse usmerjene otroke, tako za tiste, ki so vključeni v programe s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo, kot za tiste, ki so vključeni v druge programe izobraževanja in vzgoje, pa naj bodo prilagojeni ali posebni.

1. člen (ZUOPP-UPB1)- Uradni list (vsebina zakona)

S tem zakonom se ureja usmerjanje otrok, mladoletnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (v nadaljnjem besedilu: otroci s posebnimi potrebami) ter določajo načini in oblike izvajanja vzgoje in izobraževanja.

(Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur.l., 3/2007)

Murgel (2006: 131) piše, da so šola, vrtec ali zavod dolžni v roku 30 dni od sprejema otroka, zanj izdelati individualizirani program. Če govorimo o osnovnošolskih otrocih, je ravnatelj šole dolžan imenovati skupino strokovnih delavcev šole (učitelji, pedagogi, socialni delavci, logopedi, psihologi), ki sodelujejo pri izvajanju programa vzgoje in izobraževanja.

Browder (2001: 23-24) pa piše še, da imajo pri pripravi individualiziranega programa pravico sodelovati tudi otrokovi starši in učenec sam. Starši lahko s svojimi informacijami o otroku pripomorejo k programu oziroma k temu, da bo skozi program otrok res upoštevan, nedvomno pa morajo biti seznanjeni s cilji in z načini dela z otrokom. Tako tudi oni lažje svoje delo z otrokom uskladijo s šolskim programom dela. Prav tako lahko veliko informacij izvemo tudi od otroka. Skozi njegove izkušnje in izkušnje staršev lahko odkrijemo nove zmožnosti in možnosti otroka, stvari, ki prej niso bile še znane, izpostavimo lahko stvari, ki jih otrok zmore in obvlada. Vse to lahko pomaga strokovni skupini pri pripravi programa, pomembno pa j, da vsi skupaj delujejo kot ena skupina. Le na ta način pripravljen program je lahko bistven dokument za delo z otrokom. Ko govorimo o individualiziranem programu, pa moramo biti pozorni tudi na otrokov razvoj, saj se tekom programa neprestano spreminja in

nadgrajuje. Zato je bistvenega pomena, da strokovna skupina med šolskim letom prilagaja individualizirani program glede na otrokov napredek in razvoj.

4.2. Individualizirani program in prilagoditve, ki jih opredeljuje

Nojič (2006: 77) piše, da morajo prilagoditve, ki so opredeljene v individualiziranem programu, upoštevati učenčeva močna področja, ne pa njegovih slabosti oziroma primanjkljajev. Prilagoditve sestavljajo velik del individualiziranega programa in so zelo pomembne, saj omogočajo uspešnost učenca. »Pri določanju prilagoditev moramo izhajati iz individualnih potreb posameznega otroka in v programu tudi jasno opredeliti, katere prilagoditve določeni učenec zaradi svojega primanjkljaja potrebuje« (Nojič, 2006: 77).

Prilagoditve se delijo na:

- časovne prilagoditve,
- prilagoditve pri samem poučevanju in učenju,
- prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju.

4.2.1. Časovne prilagoditve

Nojič (2006: 77) navaja, da jih potrebujejo predvsem učenci, ki imajo slabše avtomatizirano tehniko pisanja, branja in računanja, je pa časovna prilagoditev od posameznika do posameznika različna. Podaljša se odvisno od učenčeve obremenitve in utrudljivosti, saj se ti učenci načeloma prej utrudijo in imajo krajšo koncentracijo. Zato je treba paziti, da se jim ne nalaga še dodatnih obremenitev.

4.2.2. Poučevanje in učenje

Nojič (2006: 78) piše, da ker ima veliko otrok s posebnimi potrebami slabše razvito razumevanje, dojetanje, znanje snovi, slabšo koncentracijo, slabo predstavljivost, slabo razvito abstraktno povezovanje, je treba pri poučevanju uporabljati učinkovite strategije poučevanja. Te strategije pa morajo biti dopolnjene z različnimi oblikami pomoči.

Tako mora učitelj pri podajanju, obdelavi in usvajanju snovi otroku dajati kratka in jasna navodila, povezovati mora primere iz snovi s konkretnimi življenjskimi izkušnjami in jih čim

bolj konkretno ponazarjati, sproti mora preverjati, če otrok razume njega in njegova navodila, navodila morajo biti otroku podana v kombinaciji ustnih in pisnih, nuditi mu mora pomoč pri organizaciji zapisov, postavljati enoznačna vprašanja, razdeliti kompleksne naloge na manjše enote, omogočiti mora delo in učenje v paru ali skupini, paziti mora, da ima otrok na voljo več odmorov med nalogami, da mu razloži njegovo oceno in se dogovori o delu naprej. Prav tako mora otroka pri pouku in tudi samem učenju snovi spodbujati, izpostavljati njegove močne točke oziroma značilnosti, ter mu pomagati, da razvije primerno učno strategijo. Pomembno je tudi prilagajanje domačih nalog otrokovim zmožnostim in na koncu tudi preverjati otrokovo razumevanje in dajanje poudarka na pridobljeno znanje učenca.

4.2.3. Preverjanje in ocenjevanje

Nojič (2006: 78) je menja, da je preverjanje in ocenjevanje že samo po sebi zelo nevhvaležna in odgovorna naloga, poleg tega pa je še težja, ko govorimo o ocenjevanju znanja otroka s posebnimi potrebami, saj mora dosegati minimalne standarde, zato pa dobi oceno, ki ni višja od dve ali tri. Če na tako oceno pogledamo iz vloženega truda posameznega učenca je skrajno nepravilna, saj ne pomeni, da se je učenec na snov slabo pripravil ali pa se manj učil. Ravno nasprotno, dostikrat se tak učenec trudi še bolj kot ostali, a zaradi veljavnih standardov, ki se upoštevajo, ko učitelji ocenjujejo njegovo znanje, je končni produkt slabši kot pri ostalih učencih. Kot posledica tega rado pride do primerjanja staršev in otrok z drugimi učenci. Ravno zato morajo biti v individualiziranem programu opredeljene tudi prilagoditve glede preverjanja in ocenjevanja.

Prilagojen mora biti način posredovanja vprašanj, ki morajo biti konkretna, enoznačna, kompleksnejša navodila, ki jih učitelj da učencu, morajo biti za boljše razumevanje razdeljena na več podvprašanj. Dobro pa je, da tudi sproti preverja, če učenec razume vprašanja in da mu v primeru nerazumevanja vprašanja dodatno razloži.

Čas pisnega preverjanja znanja se prilagaja tako, da se otroku čas pisanja lahko podaljša, predvsem zaradi težav pri branju, pisanju in računanju, zagotoviti pa je treba tudi ustrezen prostor, kjer otrok lahko nadaljuje s pisanjem kljub zvonjenju.

Čas ustnega preverjanja znanja pa se lahko podaljša zaradi slabše koncentracije, saj otrok zaradi tega ne zmore odgovoriti na vsa vprašanja v določenem časovnem roku. Prilagojen mora biti tudi način posredovanja odgovorov učencev z bralno-napisovalnimi motnjami. Biti mora pretežno ustno, ali pa mu je potrebno nalogo prebrati.

Prilagodi se organizacija preverjanja, in sicer tako, da učitelj učenčevo znanje preverja po delih. Pri pisnem preverjanju lahko razdeli naloge tako, da mu da najprej eno vprašanje, počaka, da ga reši, in mu šele potem da drugo. Sproti pa preverja, če učenec vprašanja razume ali mu ga je potrebno še dodatno razložiti.

Prilagoditi je treba tudi obliko pisnih gradiv za preverjanje znanja. Lahko se uporabljajo vprašanja izbirnega tipa, povečan tisk, razmik med vrsticami. Vse to učencu služi za boljšo preglednost. Na voljo mora učenec imeti tudi uporabo različnih tehničnih pripomočkov, kot so računalnik, kalkulator, diktafon, kasetofon ..., če jih potrebuje.

Učencu morajo biti pri preverjanju in ocenjevanju na voljo dobri prostorski pogoji. To pomeni, da mora imeti učenec, ki ne govori rad pred celim razredom in zaradi tega občuti strah, možnost, da odgovarja na vprašanja sam, v kakem tihem prostoru. Pisno preverjanje pa lahko učitelj izvede zunaj razreda, to je v kabinetu ali kje drugje, kjer ni motečih elementov, ki bi lahko motili otrokov mir in koncentracijo.

»Pri vsem naštetem pa je izrednega pomena, da zmeraj ocenjujemo njegovo znanje in ne neznanje ter da ga za uspeh pohvalimo, pri tem pa moramo paziti, da pri tem ne pretiravamo.«

(Nojič 2006: 80)

5. PROBLEM

Namen moje diplomske naloge je opozoriti na delo z otroki s posebnimi potrebami in prilagoditvami pri pouku v osnovnih šolah. Na njih sem želela opozoriti zato, ker so taki otroci v šolskem sistemu pogosto neopazni, neslišani in velikokrat spregledani. Opaženi so šele takrat, ko zaradi težav pri usvajanju znanja in spremljanju šolskega dela enostavno ne zmorejo več. Pa še takrat na njih pogosto gledajo kot na učence, ki so leni, ki se ne potrudijo dovolj. To pa pripelje do tega, da otroci začnejo razmišljati, da nečesa ne zmorejo, da ne znajo in da jim ne bo nikoli uspelo.

Zato mislim, da je taka pomoč otrokom življenjsko pomembna in še kako potrebna. S prilagoditvami pri pouku otroci zopet začnejo verjeti vase, pridobijo samozavest in motivacijo za delo. Pri delu so uspešnejši in bolj zadovoljni z rezultati, ki jih dosegajo. V nalogi sem želela izvedeti, kako jim prilagoditve pomagajo, kaj se je za njih spremenilo in kdo je vključen v pomoč.

6. METODOLOGIJA

6.1. Vrsta raziskave

Raziskava je empirična, in sicer kvalitativna. Kot metodo zbiranja podatkov sem uporabila intervjuje in ankete. Skozi raziskavo sem primerjala trditve učencev, učiteljev in staršev, zato je deskriptivna in komparativna. Pri analizi gradiv sem uporabila kvalitativni pristop. Sledila sem navodilom, ki jih je podal Mesec (Uvod v kvalitativno raziskavo 2003).

6.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Vir podatkov sta intervjuja s starši in otroki ter ankete, ki sem jih razdelila učiteljem in tudi otrokom ter staršem, ki so hoteli ostati anonimni.

Intervjuji in ankete so bili vnaprej pripravljeni, vprašanja pa so bila po skupinah enaka. Pri intervjujih in anketah so sodelovali otroci iz sedmega in osmega razreda Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje. Zraven so sodelovali še njihovi starši ter štirje učitelji, in sicer učiteljica slovenskega jezika, učiteljica nemškega jezika in dva učitelja matematike.

6.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo predstavljajo učenci Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje, njihovi starši in učitelji. Vzorec so predstavljali štirje učenci, dva otoka obiskujeta sedmi, dva pa osmi razred in njihovi starši ter štirje učitelji. Vzorec ni bil izbran slučajnostno, saj sem v vzorec vključila le otroke s posebnimi potrebami, oziroma otroke, ki imajo zaradi svojih primanjkljajev prilagoditve pri pouku, in njihove starše. Vzorec je priročen, kar pomeni, da sem z njimi v stik stopila s pomočjo učiteljice za slovenščino. Intervjuje in ankete sem izvedla s tistimi, ki so bili za to pripravljeni. Rezultatov zato ne moremo posploševati na vse otroke s prilagoditvami. Učitelje pa sem izbrala glede na predmet, ki ga poučujejo, in glede na zahtevnost predmeta.

6.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z intervjuji in anketami. Z dvema učencema in njunima staršema sem opravila intervju, dva učenca in njuna starša pa so rešili ankete. Anketi, ki sta ju rešila dva učenca in intervjuja, na katera sta odgovarjala ostala učenca, so vsebovali enaka vprašanja. Prav tako tudi anketi in intervjuja, na katera so odgovarjali starši. V raziskavi so bili udeleženi tudi štirje učitelji, katerim sem razdelila ankete, ki so prav tako vsebovale enaka vprašanja.

Vprašanja so bila sicer različna, a po sklopih enaka.

V raziskavi sem zbirala podatke, ki so se nanašali na prilagoditve otrok pri pouku, kaj zanje pomenijo, kaj so z njimi pridobili oziroma kako jih pomagajo pri usvajanju snovi in pridobivanju znanja. Zbirala sem tudi podatke o mnenju staršev glede prilagoditev, kaj prilagoditve za njih pomenijo, ali menijo, da otroku koristijo, in podatke o tem, koliko tudi sami pomagajo otroku pri šolskem delu. Poleg tega pa sem zbirala še podatke o delu učiteljev z učenci, ki imajo prilagoditve. Hotela sem izvedeti, ali so pri otroku po prilagoditvah opazne spremembe v zvezi z njegovim delom pri pouku ali te prilagoditve vplivajo na stike z drugimi sošolci in kako in ali vplivajo negativno ali pozitivno na otrokov razvoj in osebnost.

6.5. Obdelava in analiza podatkov

Odgovore vseh treh skupin vprašanih (otrok, staršev in učiteljev) sem obdelala kvalitativno, tako da sem najprej dobesedno zapisala vse dobljene odgovore na vprašanja. Potem pa sem jih razvrstila glede na skupine v sklope z dobesedno zapisanimi izjavami in tako preverila, v kakšnih odnosih oziroma razmerjih so med seboj otroci, starši in učitelji. Nato pa sem naredila poskusno teorijo, kjer sem vse tri skupine vprašanih združila in med njimi iskala podobnosti, razlike in posebnosti.

7. REZULTATI

Podatke sem na podlagi postavljenih vprašanj razvrstila v tri skupine. To so: učenci, učitelji in starši. Njihove izjave sem uredila po temah. Vsako skupino dobljenih odgovorov sem najprej posebej primerjala med seboj, nato pa sem v poskusni teoriji primerjala še končne rezultate.

1. del: Formalni vidik

- **Otroci s posebnimi potrebami:**

Definicija pojma:

»Učenci, ki imajo dodatno strokovno pomoč, so opredeljeni kot učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja«.

To pa so tudi kriteriji oziroma kategorije razvrščanja otrok, ki jih postavi komisija za razvrščanje. Na ta način so otrokom dodeljene odločbe, s katerimi si pridobijo določeno vrsto pomoči v šoli.

- **Vrste pomoči:**

- učna pomoč v okviru javnih del,
- učna pomoč učencem Romom,
- učna pomoč pri dopolnilnem pouku,
- dodatna strokovna pomoč učencem s posebnimi potrebami.

Število učencev na osnovni šoli Zbora odposlancev, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč, se iz leta v leto povečuje, ure pomoči pa se nižajo.

- **Število učencev s posebnimi potrebami po letih na Osnovni šoli Zbora odposlancev Kočevje**

Leto	Število učencev	Število ur dodatne strokovne pomoči
2002/2003	3 učenci	5 ur
2003/2004	5 učencev	5 ur
2004/2005	13 učencev	5 ur
2005/2006	13 učencev	5 ur
2006/2007	15 učencev	5 ur
2007/2008	17 učencev	3 ure

Tabela 1: Število učencev s posebnimi potrebami po letih na Osnovni šoli Zbora odposlancev Kočevje

*Ti podatki kažejo stanje ur na splošno, zaradi novih odločb pa je možno, da je prišlo do sprememb. To še toliko bolj velja, če bi ure gledali za vsakega otroka posebej.

2. del:

- Značilnosti skupine otrok s posebnimi potrebami**

Učenci	Ovire otrok	Starost	Spol	Razred
Učenec 1	Ne vidi	12 let in pol	M	7.
Učenka 2	Gibalno in slušno ter govorno ovirana	13 let	Ž	7.
Učenec 3	Težave pri učenju	13 let	M	8.
Učenec 4	Težave pri učenju	13 let	M	8.

Tabela 2: Značilnosti skupine otrok s posebnimi potrebami na OŠ ZO Kočevje

(Vir: Dokumentacija OŠ ZO Kočevje)

a. Učenci:

- Šolsko delo**

Ovire otrok	Problematicni predmeti	Organizacija pomoči (prilagoditve, ki so jim na voljo)
Ne vidi	Angleščina	Napovedano spraševanje, ne piše kontrolnih nalog, učitelj mu pomaga pri pisanju teksta na računalnik
Gibalno in slušno ter govorno ovirana	Matematika, računalništvo, angleščina	Učna pomoč, več časa pri kontrolni nalogi, pomoč učitelja pri matematiki
Težave pri učenju	Fizika, kemija, matematika, angleščina	Učna pomoč, napovedano spraševanje
Težave pri učenju	Matematika	Napovedano spraševanje, več časa pri kontrolni nalogi

Tabela 3: Šolsko delo

(Vir: lastni)

- **Odnosi**

S sošolci:

Učenec 1:

* Pozitivno obnašanje:

- »V redu se razumemo, na začetku so bile majhne težave.«

* Negativno obnašanje:

- »Drugače me sprejemajo nekateri, ki imajo slabše ocene, pa so mi potem nevoščljivi.«

- »Sprva so me tudi zmerjali, zdaj pa ne več, ker si ne upajo, so se že navadili name.«

- »Se ne oziram na to, kakšen odnos imajo do mene.«

* Prijateljski stiki:

- »Ne, nimam najboljšega prijatelja.«

- »Ne, nisem od nobenega najboljši prijatelj, mogoče, vsi prijatelji mi isto pomenijo.«

- »Včasih se med odmori pogovarjamo, jaz ostajam v razredu.«

- »Sošolci me nimajo radi, z ulice prijatelji pa me imajo radi. Vzamejo te za enakega kot vse ostale.«

* Pomoč pri pouku:

- »Mi pomagajo, največ mi pomaga sošolec, ki sedi zraven mene.«

Učenka 2:

* Pozitivno obnašanje:

/

* Negativno obnašanje:

- »Slabo se razumem s sošolci.«

- »Me drugače sprejemajo, ker so ljubosumni.«

- »So mi nevoščljivi, me zmerjajo.«

- »V odnosu do mene si želim, da bi spremenili svoje obnašanje.«

* Prijateljski stiki:

- »Nimam najboljšega prijatelja.«

- »Ne, nobenemu nisem najboljša prijateljica.«

- »Med odmori se pripravljam na naslednjo uro.«

- »Prijatelji me imajo radi, ker sem prijazna do tistih, ki so prijazni z mano.«

* Pomoč pri pouku:

- »Pomagata mi moja sestra in sestra.«

Učenec 3:

* Pozitivno obnašanje:

- »Se razumem z njimi.«
- »Ne sprejemajo me nič drugače zaradi prilagoditev.«
- »Ne, nič me ne zmerjajo, niso mi nevoščljivi.«
- »V odnosu do mene so v redu, se dobro razumemo.«

* Negativno obnašanje:

/

*Priateljski stiki:

- »Ja, imam najboljšega prijatelja.«
- »Z njim se dobro razumem, skupaj smo dosti v šoli, pa včasih tudi zunaj.«
- »Ja, sem najboljši prijatelj od tega fanta, ki je tudi meni najboljši prijatelj.«
- »Med odmori se pogovarjamo, kaj bomo delali po šoli, ali se kaj dobimo. Med malico smo tudi zunaj, drugače pa ne.«
- »Prijatelji me imajo radi, ker se dobro razumemo, čeprav se včasih tudi skregamo.«

* Pomoč pri pouku:

- Včasih mi pomagajo, odvisno kdo, ponavadi ta sošolec, ki sedi zraven mene.«

Učenec 4:

* Pozitivno obnašanje:

- »S sošolci se dobro razumem.«
- »Sošolci me sprejemajo dobro in mi tudi pomagajo.«
- »Nikoli me ne zmerjajo, niso mi nevoščljivi.«
- »Želim si, da bi mi sošolci še vedno stali ob strani.«

* Negativno obnašanje:

/

*Priateljski stiki:

- »Ja, imam prijateljico.«
- »Všeč mi je, da mi pomaga.«
- »Ne vem, če sem od koga najboljši prijatelj.«
- »Med odmori se pogovarjamo o predmetih.«
- »Prijatelji me imajo radi, ker sem prijazen do njih.«

* Pomoč pri pouku:

- »Za pomoč prosim sošolko«

Z učitelji:

Učenec 1:

* Pomoč pri pouku:

- »Učitelj mi pomaga pri pisanju teksta na računalnik.«

* Učna pomoč:

- »Tam več naredim in mi doma ni treba.«

Učenka 2:

* Pomoč pri pouku:

- »Pri matematiki mi pomaga tovariš, pri slovenskem jeziku mi pomaga učiteljica.«

* Učna pomoč:

- »Raje bi bila pri redni uri slovenskega jezika.«

Učenec 3:

* Pomoč pri pouku:

/

* Učna pomoč:

- »Mi bolj razložijo snov in to mi pomaga ali pa naredim kakšno nalogo in se učim. Imam pa slovenščino, angleščino in fiziko.«

Učenec 4:

* Pomoč pri pouku:

/

* Učna pomoč:

- »Na teh urah mi učitelji pomagajo pri razlagi.«

S starši:

Učenec 1:

* Pomoč:

- »Mami mi pomaga pri angleščini, da naredim domačo nalogo, recimo: mi dopolni besedo. Mami ali oče pa mi pomagata tudi pri učenju, tako da mi razložita ali prebereta snov, jaz poslušam in si poskušam zapomniti.«

Učenka 2:

* Pomoč:

- »Učim se po določenih vprašanjih, pri učenju pa mi pomaga mama.«

Učenec 3:

* Pomoč:

/

Učenec 4:

* Pomoč:

/

b. Učitelji:

- **Učne in vedenjske spremembe učencev po prilagoditvah**

Učitelji	Predmeti	Učne spremembe	Vedenjske spremembe
Učitelj 1	Matematika	Večja volja do dela	Ni sprememb
Učiteljica 2	Nemščina	Pozitivne ocene prevladujejo	Učenec ni več moteč
Učitelj 3	Matematika	Lahke naloge rad reši, pri težjih se potruji	Izgubil nekaj straha pred matematiko, je bolj samozavesten
Učiteljica 4	Slovenščina	Raje se nauči, dela redno, je uspešen	Bolj samozavesten, raje sodeluje, bolj motiviran, manj moteč

Tabela 4: Učne in vedenjske spremembe učencev po prilagoditvah

(Vir: lastni)

- **Spremembe učencev povezane z vrstniki po prilagoditvah**

Učitelji	Predmeti	Norčevanje drugih	Prijateljski stiki	Nevoščljivost sošolcev
Učitelj 1	Matematika	/	Sošolci ga spodbujajo	Kakšen manj uspešen sošolec je nevoščljiv, ker bi on tudi imel pomoč
Učiteljica 2	Nemščina	Že prej ni bilo opazno	Ni sprememb	Ni bila prisotna
Učitelj 3	Matematika	/	Ni izključevanja	/
Učiteljica 4	Slovenščina	Opazno le v enem primeru	Eni so sprejeti, drugi ne	Nekoliko opazna v nižjih razredih

Tabela 5: Spremembe učencev povezane z vrstniki po prilagoditvah

(Vir: lastni)

- **Odnosi**

Z učenci:

Učitelj 1:

* Pomoč:

- razlaga snovi: »Večkrat ponovim razlago na različne načine na različnih primerih. Veliko primerov rešimo skupaj.«
- preverjanje znanja: »Dajem kratka in jasna navodila. Predvsem proceduralno znanje.«
- ocenjevanje: »Dam veliko podvprašanj in namigov.«

* Zaupanje:

/

Učiteljica 2:

* Pomoč:

- razlaga snovi: »Dajem dodatna pojasnila oziroma razložim najpomembnejše.«
- preverjanje znanja: »Zastavljam kratka, jasna, direktna vprašanja iz nabora minimalnega standarda znanja.«
- ocenjevanje: »Enako pri ustnem ocenjevanju kot pri preverjanju znanja, pri pisnem malo pomagam in upoštevam zahtevane prilagoditve.«

*** Zaupanje:**

- »Pozitivne izkušnje verjetno povečajo zaupanje do učiteljev, nisem pa tega podrobneje opazovala.«

Učitelj 3:

*** Pomoč:**

- razlaga snovi: »Snov (predvsem matematično) se da razložiti vsaj na dva načina. Tisti način, ki mu je bolj všeč, je prioriteten.«
- preverjanje znanja: »Učencu pomagam z delovnimi listi, ki so zelo podobni pisnim testom.«
- ocenjevanje: »Učencu se prilagodim tako, da ga ocenjujem na način, ki mu je bolj všeč. Ali bo poudarek na ustnem ali pa na pisnem preverjanju.«

*** Zaupanje:**

- »Na ta način se definitivno pridobi veliko zaupanje in za učenca lahko narediš ogromno.«

Učiteljica 4:

*** Pomoč:**

- razlaga snovi: »Govorim glasno, razločno, razlaga je jasna, poskušam ga vključiti v razlago, da ga opozorim, kaj mora vedeti. Poudarimo bistvo in ga zapišemo. S tem poveča pozornost poslušanja in s tem mu napovem tudi preverjanje.«
- preverjanje znanja: »Ve, kaj ga bom vprašala, naloge so postopoma težje, so samo temeljne oziroma minimalne pri nekaterih učencih, navajam ga na usvajanje postopka učenja, da si lažje zapomni.«
- ocenjevanje: »Spraševanje je napovedano, pozna vprašanja (in odgovore), po dogovoru, podaljšan čas pisanja.«

*** Zaupanje:**

- »Je večje, kot je bilo prej.«

S starši:

Učitelji so z starši v stiku preko telefona in v času govorilnih ur.

c. Starši:

- **Odnosi**

Z otroci (učenci):

Starši 1:

*** Pomoč:**

- »Ugotovila sem, da moj otrok potrebuje pomoč že na samem začetku. Bil je v petem razredu, ko je zbolel, nato pa je šel že po petih dneh bolnice v šolo.«
- »Na začetku sva mu pri usvajanju učne snovi pomagala samo jaz in mož, od sošolke pa je dobil zvezke za fotokopiranje.«
- »Individualna pomoč mu omogoča, da dojame snov, da je vse bolj počasi. Vsak posameznik drugače dojema snov, zato so te dodatne ure še toliko bolj dobrodošle.«
- »Sinu pomagamo tako, da še vedno enako z njim delamo vsak dan, pomaga pa tudi to, da je moj mož že v pokoju.«

*** Skrbi staršev glede otroka v:**

- sedanjosti: »Najbolj nas zdaj skrbi, kaj bo v njegovi prihodnosti.«
- prihodnosti: »Najbolj nas skrbi glede vpisa v srednjo šolo in potem naprej za poklic.«

Starši 2:

*** Pomoč:**

- »Moj otrok potrebuje pomoč od vrtca dalje.«
- »Na začetku sem ji pri usvajanju snovi pomagala jaz, mama.«
- »Individualna pomoč ji omogoča lažje učenje in uporabljanje pripomočkov kot so šestilo in geo trikotnik.«
- Pomagam ji po kosilu pa do večera.«

*** Skrbi staršev glede otroka v:**

- sedanjosti: »Najbolj me sedaj skrbi njen razvoj, prihodnost in učni uspeh.«
- prihodnosti: »Skrbi me glede srednje šole, zaposlitve, poroke, njene družine.«

Starši 3:

*** Pomoč:**

- »Učiteljica je ugotovila, da moj sin potrebuje učno pomoč. Dobil jo je v drugem razredu.«

- »Pomagala sem mu jaz, mama, z njim sem se učila do petega razreda.«
- »Individualna pomoč mu omogoča, kar je že sam povedal, pa omogoča mu tudi, da oni skupaj z njim ponovijo oziroma se učijo vprašanja, ki jih bo vprašan čez dva tedna, oziroma, ki jih bodo pisali.«
- »Pomagala sem mu tako, da sem se do petega razreda z njim učila, zdaj ga pa opominjam, da se gre učiti.«
- * Skrbi staršev glede otroka v:
 - sedanjosti: »Sedaj me najbolj skrbi ali bo naredil šolo ali ne.«
 - prihodnosti: »Želim si, da bi naredil šolo in potem bo, kar bo.«

Starši 4:

- * Pomoč:
 - »Že takoj v prvem razredu sem ugotovila, da moj sin potrebuje pomoč.«
 - »Na začetku sem mu pomagala sama, nato sem povedala njegovi zdravnici. Ona mi je predlagala psihologa.«
 - »Individualna pomoč mu omogoča, da pride do boljšega uspeha.«
 - »Pomagam mu vsak dan dvajset minut, nato premor in spet dvajset minut.«
- * Skrbi staršev glede otroka v:
 - sedanjosti: »Najbolj me skrbijo ocene in njegov učni uspeh.«
 - prihodnosti: »Najpogostejše skrbi glede sinove prihodnosti so, kam se bo vpisal v srednjo šolo in če mu bo šlo in če bo samostojen, če bo izbral pravi poklic.«

Z učitelji:

Starši 1:

- * Pomoč:
 - »Po pomoč smo se obrnili na razrednika. On je tudi nosilec pomoči na šoli.«
 - »Učitelji vse prilagoditve upoštevajo in z nami lepo sodelujejo. Od začetka je bilo nekaj težav, a sedaj ni težav.«

Starši 2:

- * Pomoč:
 - »Pri pomoči mi je svetovala njena razredničarka.« Svetovali so mi šele leta 2006, ko smo prišli v Slovenijo.«
 - »Učitelji prilagoditve vedno upoštevajo.«

Starši 3:

* Pomoč:

- » Učiteljica je ugotovila, da potrebuje pomoč, že zaradi govora in težje je razumel snov.

Potem mi je ona svetovala pomoč.«

- »Ja, učitelji prilagoditve upoštevajo, če ne jih pa sin opozori.«

Starši 4:

* Pomoč:

- /

- »Prilagoditve učitelji upoštevajo.«

3. del: Poskusna teorija

Pri poskusni teoriji bom vse tri skupine vprašanih primerjala med seboj, in sicer glede na točke, po katerih sem jih predhodno opredelila. Med njimi bom iskala podobnosti, razlike in posebnosti.

Pomoč:

Starši otrok(učencev) so pri tej točki povedali, da vsi, razen enih staršev, tako pri usvajanju snovi kot pri domačih nalogah pomagajo svojim otrokom, še posebej jim pomagajo mame. Najbolj tipična izjava je bila: »Pomagam mu jaz, mama, in sicer vsak dan.« Ena izmed mam pa je rekla: »Do petega razreda sem se z njim učila, zdaj ga pa opominjam, da se gre učiti.« Otroci pa so povedali različno. En otrok je rekel: »Pri učenju mi pomaga mama.« Spet drug otrok je povedal: »Oče ali mama mi razložita snov, oziroma mi jo prebereta, jaz pa poslušam in si poskušam zapomniti.« Dva otroka pa pomoči staršev sploh nista omenjala, pa čeprav jima starši pomagajo.

Razlika je torej v tem, da pomoči staršev niso navedli vsi učenci, čeprav so vsi starši povedali, da pomagajo svojim otrokom. Podobnost pa je v tem, da so tako starši kot otroci povedali, da starši pomagajo pri nalogah in učenju.

Učitelji so prav tako navedli, da pomagajo učencem.

Učitelj 1 je rekel: »Večkrat ponovim razlago na različne načine na različnih primerih. Veliko primerov rešimo skupaj. Dajem kratka in jasna navodila. Preverjam predvsem proceduralno znanje. Dajem veliko podvprašanj in namigov.«

Učitelj 2 je povedal: »Zastavljam kratka, jasna, direktna vprašanja iz nabora minimalnega standarda znanja, dodatna pojasnila oziroma razlaga najpomembnejšega. Enako pri ustnem ocenjevanju kot pri preverjanju znanja, pri pisnem malo pomagam in upoštevam zahtevane prilagoditve.«

Učitelj 3 je rekel: »Snov (predvsem matematično) se da razložiti vsaj na dva načina. Tisti način, ki mu je bolj všeč, je prioriten. Učencu pomagam z delovnimi listi, ki so zelo podobni pisnim testom. Učencu se prilagodim tako, da ga ocenjujem na način, ki mu je bolj všeč. Ali bo poudarek ustnem ali pa na pisnem preverjanju.«

Učitelj 4 pa je povedal: »Ve, kaj ga bom vprašala, naloge so postopoma težje, so samo temeljne oziroma minimalne pri nekaterih učencih, navajam ga na usvajanje postopka učenja, da si lažje zapomni. Spraševanje je napovedano, pozna vprašanja (in odgovore), po dogovoru

ima podaljšan čas pisanja. Govorim glasno, razločno, razlaga je jasna, poskušam ga vključiti v razlago, da ga opozorim, kaj mora vedeti. Poudarimo bistvo in ga zapišemo. S tem poveča pozornost poslušanja in s tem mu napovem tudi preverjanje.«

Učenci pa so kot pomoč navedli prilagoditve, ki so jim na voljo. To so povedali vsi učenci. Najbolj tipična izjava tu je bila:

»Imam napovedano spraševanje in eno uro več časa pri pisanju kontrolnih nalog.« Učenka je tu še povedala: »Na voljo mi je učna pomoč, pri kontrolni nalogi imam več časa. Pri matematiki mi pomaga tovariš.«

Eden izmed učencev pa je še povedal: »Napovedano sem vprašan, ne pišem kontrolnih nalog, pri telovadbi imam žogo, ki zveni, profesor mi pomaga pri pisanju teksta na računalnik.«

To je tudi razlika med izjavami obeh skupin vprašanih. Razlika je tudi v tem, da so se učitelji pri dajanju pomoči opredelili bolj nadrobno, na razlago snovi, ocenjevanje in preverjanje znanja in tako povedal, kako vrsto pomoči učencu nudijo (seveda glede na njegove zmožnosti in sposobnosti).

Prav vsi učenci so tu še povedali, da jim pri pouku pomagajo sošolci. Najbolj tipična izjava tu je bila: »Pomaga mi sošolec, ki sedi zraven mene.« Učenka je tu še povedala: »Za pomoč prosim sestro, sestrično, učitelje.«

Trije starši pa so povedali, da so jim učitelji pomagali, ko so jim svetovali, na koga naj se obrnejo po pomoč ali pa so se oni sami na njih obrnili pri iskanju pomoči.

Starši 1 so rekli: »Po pomoč smo se obrnili na razrednika. On je tudi nosilec pomoči na šoli.«

Starši 2 so povedali: »Pri pomoči mi je svetovala njena razredničarka. Svetovali so mi šele leta 2006, ko smo prišli v Slovenijo.«

Starši 3 so rekli: »Učiteljica je ugotovila, da potrebuje pomoč že zaradi govora in težje je razumel snov. Potem mi je ona svetovala pomoč.«

Eni od staršev pa pomoči učiteljev pri iskanju pomoči za otroka niso omenili, kar se mi zdi nenavadno. Omenili pa so pomoč zdravnice. Zato bi to uvrstila pod posebnost.

Zaupanje:

Ker so vsi učenci navedli, da jim pri pouku pomagajo sošolci, iz njihovih izjav sklepam, da tem sošolcem tudi zaupajo. Najbolj tipična izjava je bila: »Pomaga mi sošolec, ki sedi zraven mene.«

Iz izjav dveh učencev, da jima pomagajo tudi starši, mislim, da svojim staršem prav tako zaupajo.

Učenka je rekla: »Pri učenju mi pomaga mama.«

Učenec 1 pa je povedal: »Pomagata mi oče ali mama.«

Dva učenca pa tu nista povedala ničesar.

Kar se tiče zaupanju učiteljev sta dva učenca navedla, da jima pri predmetu pomaga učitelj, zato mislim, da zaupata tem učiteljem.

Učenec 1 je povedal: »Profesor mi pomaga pri pisanju teksta na računalnik.« Učenka 2 je rekla: »Pri matematiki mi pomaga tovariš.«

Učitelji pa imajo različna mnenja o tem, ali jim učenci zaupajo oziroma ali se je pri zaupanju zaradi prilagoditev, ki jih učenec ima, kaj spremenilo. Razlika med njimi in učenci je v tem, da so oni o zaupanju pisali bolj na splošno.

Učitelj 1 pri zaupanju sploh ni povedal ničesar. To pa se mi je pri tem sklopu tudi zdela posebnost.

Učiteljica 2 je rekla: »»Pozitivne izkušnje verjetno povečajo zaupanje do učiteljev, nisem pa tega podrobneje opazovala.«

Učitelj 3 je povedal: »Na ta način se definitivno pridobi veliko zaupanje in za učenca lahko narediš ogromno.«

Učiteljica 4 pa je povedala: »Je večje, kot je bilo prej.«

Podobnost pa vidim v tem, da so vsi trije učitelji, ki so tu podali svoja mnenja, povedali samo pozitivne spremembe. Nihče izmed njih pa ni omenjal negativnih. Prav tako sem tudi iz odgovorov učencev lahko opazila pozitiven odnos do učiteljev. Kljub različnim načinom odgovarjanja na vprašanja tega sklopa, so oboji dokaj podobno odgovorili.

Pri starših pa sem tudi iz odgovorov o pomoči učiteljev zaznala, da zaupajo učiteljem, da so z njimi v dobrih odnosih, da pri zagotavljanju pomoči otrokom z njimi dobro sodelujejo.

Starši 1 so povedali: »Po pomoč smo se obrnili na razrednika.«

Starši 2 so rekli: »Pri pomoči mi je svetovala njena razredničarka.«

Starši 3 so rekli: »Učiteljica je ugotovila, da potrebuje pomoč že zaradi govora in težje je razumel snov. Potem mi je ona svetovala pomoč.«

Tu pa so zame zopet posebni tisti starši, ki o odnosu z učitelji niso povedali ničesar. Ugotovila sem torej, da tako učenci in starši vsaj v večini (dva otroka in trije starši) zaupajo učiteljem.

Prijateljski stiki:

Učenci so o prijateljskih stikih kar veliko povedali in iz odgovorov sem lahko razbrala, da jim prijatelji veliko pomenijo oziroma da jim ni vseeno za odnose s sošolci. Učenci so na vprašanja odgovarjali podobno po dva in dva.

Dva učenca sta povedala, da nimata najboljšega prijatelja, da ju sošolci zmerjajo, da so jima nekateri tudi nevoščljivi zaradi omogočenih prilagoditev.

Učenec 1 je rekel: »Ne, nimam najboljšega prijatelja. Drugače me sprejemajo nekateri, ki imajo slabše ocene, pa so mi potem nevoščljivi.«

Učenka 2 je povedala: »Nimam najboljšega prijatelja. Sošolci me drugače sprejemajo, ker so ljubosumni. So mi nevoščljivi, me zmerjajo.«

Dva učenca pa sta rekla, da imata najboljšega prijatelja, da pa se tudi s sošolci dobro razumeta, da ju nihče ne zmerja, da se v redu razumejo med sabo. Najbolj tipična izjava tu je bila: »Imam najboljšega prijatelja, prijateljico. S sošolci se dobro razumemo.«

Tista dva učenca, ki nimata najboljšega prijatelja, pa s sošolci nimata trdnejših stikov, imata pa boljše stike z drugimi prijatelji izven šole.

Učitelji so glede prijateljskih stikov, ki jih imajo ali nimajo ti učenci z drugimi sošolci odgovarjali tudi po dva in dva podobno.

Učitelj 1 pri norčevanju ni nič napisal, drugače pa je rekel: »Sošolci učenca spodbujajo, ker vidijo, da je zadovoljen z napredkom. Kakšen manj uspešen sošolec je nevoščljiv, ker bi tudi on imel pomoč, češ da je to edina stvar, ki je rešitev zanj.«

Učiteljica 2 je povedala: »Pri prijateljskih stikih nisem opazila sprememb. Norčevanja tudi že prej nisem opazila. Nevoščljivost pa ni bila prisotna.«

Učitelj 3 pri norčevanju in nevoščljivosti sošolcev ni nič napisal, drugače je rekel: »Izključevanja s strani sošolcev ni.«

Učiteljica 4 je povedala: »Eni so sprejeti, drugi ne. Norčevanje je opazno le v enem primeru. Nevoščljivost pa je nekoliko opazna v nižjih razredih.«

Tako se učitelji razlikujejo med sabo po odgovorih po parih (dva in dva podobno odgovorita), z učenci in njihovimi odgovori pa se razlikujejo v tem, da učitelji govorijo bolj na splošno in norčevanje, nevoščljivost ter zmerjanje manj opazijo. To pa zato, ker so tega deležni otroci, učitelji pa so tu na nek način stranski opazovalci.

Posebnost pri tem sklopu se mi zdi to, da se dva učenca zelo dobro razumeta s sošolci in da zmerjanja in norčevanja ter nevoščljivosti nista deležna. Mogoče se mi zdi to posebnost, ker sem pričakovala zaradi prilagoditev, ki so jih deležni, pri vseh bolj negativne odzive sošolcev. Kar se staršev tiče, otrokovih prijateljskih stikov niso posebej omenjali.

8. RAZPRAVA

V teoriji sem opisovala otroke s posebnimi potrebami, katere pomoči in prilagoditve so jim pri pouku na voljo in kaj naj bi jim te prilagoditve skozi vzgojo in izobraževanje tudi omogočale. Skozi pogovore z otroki, ki sem jih vključila v raziskavo, sem izvedela, da jim prilagoditve zelo veliko pomenijo. Rekli so, da jim olajšujejo šolsko delo in učenje, da lažje sledijo razlagi, poleg tega pa sta mi dva učenca povedala, da jima pri pouku pomaga tudi učitelj. Povedali so mi tudi, da imajo vsi poleg prilagoditev pri pouku na voljo tudi učno pomoč, ki vsem še dodatno pomaga, saj se tam lahko učijo, še enkrat ponovijo snov ali pa jim učitelji snov še enkrat, bolj počasi razložijo. En izmed otrok pa pri pouku potrebuje še posebne pripomočke, da, kot je sam povedal, sploh lahko sledi snovi in se nauči.

Iz trditev v raziskavi lahko rečem, da se teorija in dejansko stanje tu kar pokrivata, da imajo otroci pripomočke in prilagoditve res na voljo, da jim pomagajo in da so, kot piše v teoriji, dejansko res omogočeni in namenjeni otrokom s posebnimi potrebami za lažje in bolj kakovostno izobraževanje in razvoj.

Kar se socialne integracije otrok oziroma učencev s posebnimi potrebami z drugimi sošolci in vrstniki tiče, avtorji (Lebarič, Kobal Grum in Kolenc 2006) v teoriji pišejo predvsem o tem, kako je pomembno, da se pri vzgoji in izobraževanju upošteva otrokove pravice, da se jim omogoča dober in zdrav osebni razvoj. Poudarek dajejo na dobro šolsko ozračje, na sprejemanje in razumevanje s strani sošolcev in na to, da se pri pouku upošteva obe skupini otrok, tiste z ovirami in primanjkljaji in tiste brez. Govorijo o enakovrednosti vseh otrok, o sodelovanju med njimi, in o tem, kako dobri vrstniški stiki, pripravljenost sošolcev za pomoč in razumevanje ter razvijanje kakovostnega socialnega odnosa, strpnosti in razumevanja povečajo poleg integracije tudi boljši učni uspeh. S temi trditvami in željami se popolnoma strinjam, res pa je, da realni rezultati kažejo drugo sliko. Ugotovila sem, da so glede socialne integracije s sošolci pri otrocih s posebnimi potrebami, s katerimi sem opravila intervjuje, stvari malo drugačne. Dva učenca se s sošolci dobro razumeta, imata tudi najboljšega prijatelja in se v razredu dobro počutita. Sošolci ju ne izključujejo, ne zmerjajo in jima zaradi prilagoditev niso nevoščljivi. Druga dva učenca pa sta povedala ravno nasprotno. Sošolci ju zaradi prilagoditev zmerjajo, so nevoščljivi. Nimata najboljšega prijatelja in se s sošolci ne razumeta najbolje. Vsi otroci pa so povedali, da jim sošolci pri pouku pomagajo, če pomoč potrebujejo. To sta rekla tudi učenca, ki se drugače s sošolci dobro ne razumeta. Kar se mi zdi kar malo presenetljivo. Vsi so povedali, da jim pri pouku ponavadi pomaga sošolec, ki sedi

zraven njih, kar pomeni, da so nekateri sošolci pripravljeni sodelovati z njimi in jim pomagati. Tako se je ta del iz teorije tudi v raziskavi izkazal za resničnega. Kar pa se tiče prijateljskih stikov pa imata dobre odnose z ostalimi sošolci le dva učenca. Iz tega sklepam, da je socialna integracija odvisna tako od posameznika, od tega kako se on počuti v razredu, v družbi sošolcev, kot od ostalih otrok. Iz raziskave sem razbrala, da nekateri otroka s posebnimi potrebami sprejmejo kot sebi enakovrednega, ga ne zmerjajo in ne diskriminirajo, se radi družijo z njim, drugi pa se mu raje izogibajo ali pa se iz njega norčujejo.

Opisovala sem tudi vlogo staršev pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Pisala sem o tem, kako je pomembno, da starši otroka razumejo in mu pomagajo pri premagovanju primanjkljajev že od vsega začetka, ne samo v šoli, da ga podpirajo, motivirajo za delo, da ga vzpodbujajo in mu stojijo ob strani. Pomembno pa se mi zdi tudi sodelovanje staršev s pedagogi, psihologi, socialnimi delavci, ravnateljem in učitelji. Vse to sem vključila v teorijo in vse se pokriva z dejanskimi rezultati. Ugotovila sem, da vsi starši pomagajo svojim otrokom pri učenju in šolskem delu, da verjamejo vanje, so na njih ponosni, so jim vedno na voljo, da jih skrbi glede otrokove prihodnosti in sedanjosti. Prav tako sodelujejo z učitelji in pedagogi, psihologi šole. Največkrat se po pomoč oziroma nasvete (na primer, če kakšne naloge ali snovi ne razumejo, pa jo želijo razložiti otroku) obrnejo na razrednika in učitelje predmetov, pri katerih njihov otrok težave potrebuje pomoč.

Pisala pa sem tudi o vlogi socialnega delavca oziroma socialnega dela. Socialno delo igra pomembno vlogo kot stroka, ki ima dobro razvite pristope za delo z otroki, ki imajo različne težave. Ti pristopi se kažejo skozi koncepte socialnega dela. Eden izmed teh konceptov je delovni odnos, v katerem so, kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2005: 15) uporabniki (starši in otroci) in socialni delavec sodelavci v skupnem projektu in skupaj soustvarjajo pot do rešitve določenega problema. Na poti do rešitev pa si lahko pomagajo z nekaterimi načeli socialnega dela. Ta načela so:

- Načelo vsestranske koristnosti: iskanje rešitev, ki bi bile sprejemljive za vsakega udeleženca v problemu.
- Načelo komunikacije ali kontakta: socialni delavec/ka stopi osebno, neposredno v stik z vsemi udeleženi v problemu.
- Instrumentalna (konduktivna) definicija problema: vsi udeleženi v problemu postanejo udeleženi v reševanju preko dogovora o uresničljivih ciljih in nalogah.

- Načelo sodelovanja: socialno delo stopi v stik tudi z vsemi drugimi (»tretjimi«) pomembnimi za reševanje problema.

- Socialno ekološko načelo: zahteva maksimalno aktiviranje naravne socialne mreže in najmanjše poseganje v naravno mrežo. (Rapoša Tajnšek: 2005)

Socialni delavec mora torej pri nudenju pomoči sodelovati tako z otrokom s posebnimi potrebami in njegovimi starši kot z učitelji in drugo strokovno službo šole.

Poleg tega pa je pomembno, da socialni delavec pomaga do rešitve problema na način, ki izpostavlja otrokove vire moči. Poudarek je torej v otrokovih sposobnostih, zmožnostih in znanju, poudarek je na tem, kaj otrok doživlja, s čim se spopada in kaj si želi v življenju. Če torej socialni delavec upošteva otrokove potrebe in želje, če zna poslušati, če verjame v otrokove sposobnosti in ga spodbuja, potem zna tudi otroke in starše opolnomočiti ter jim vliti voljo in zaupanje, da jim bo skupaj uspelo doseči cilje ne glede na to, s kakšno oviro se spopadajo.

Kot pravi tudi avtorica Škerjanc (2006: 21) se socialni model ne osredotoča na telesne, čutne in druge psihofizične lastnosti ter sposobnosti, temveč temelji na prepoznavanju in preštevanju ovir, ki preprečujejo ljudem polno življenje. Z drugimi besedami povedano, socialni model govori o tem, da mora socialni delavec izhajati iz ljudi, da mora človeka, pa naj bo to otrok s prilagoditvami pri pouku ali kdo drug, videti kot celostno osebo, ki ima čustva in želje, ne samo potrebe.

9. SKLEPI

1. Ugotovila sem, da obstaja veliko diagnostičnih oznak za otroke s posebnimi potrebami. Te oznake po eni strani služijo za razvrstitev otrok znotraj določene skupine, ki je potem nadalje posebno obravnavana, po drugi strani pa so takšne oznake moteče, saj otroka diskriminirajo oziroma kot že sama beseda pove, označijo. Ravno to oznako pa sem hotela s podrobnim opisovanjem tudi izpostaviti, saj taka oznaka spremlja otroka celo življenje.

2. Kot drugo sem skozi pogovore in ankete, ki sem jih imela z učenci, njihovimi starši in učitelji, spoznala, da prilagojen osnovnošolski program oziroma prilagoditve, ki so učencem na voljo pri pouku, zelo pripomorejo k šolski uspešnosti otrok s posebnimi potrebami. Prilagoditve in dodatna pomoč so zelo dobrodošle, na učence dobro vplivajo, saj lažje sledijo pouku, se lažje učijo in dobivajo boljše ocene. Tako si zopet začnejo bolj zaupati, več znajo in so bolj motivirani, se bolj ženejo in pri doseganju svojih ciljev ne odnehajo oziroma dlje vztrajajo.

3. Pri socialni integraciji otrok s posebnimi potrebami se je pokazalo dvoje. Nekateri otroci imajo stike s svojimi sošolci, se z njimi dobro razumejo, spet drugi pa se s sošolci sploh ne razumejo. To je odvisno tako od otrokove težave oziroma njegovega primanjkljaja kot od otroka samega in od tega, ali se zna vklopiti v družbo ali ne. Pomembno pa je tudi to, ali učenca s posebnimi potrebami ostali sošolci sprejmejo medse ali ga odrivajo in se iz njega norčujejo.

4. Individualizirani programi vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami so programi, ki so naravnani na vsakega otroka posamezno, kar pomeni, da se izvajajo v dobro otroka, in sicer glede na otrokove zmožnosti, znanje in potrebe. Tudi tu pa ne smemo pozabiti na potrebne prilagoditve in pomoč. Pri izvajanju teh programov je torej pomembno, da se izhaja iz individualnih potreb otroka, izpostavlja pa se njegove močne strani in sposobnosti, ki jih vsak otrok kot edinstvena oseba ima, ne glede na »primanjkljaj«.

10. PREDLOGI

Prvi predlog, ki se mi zdi koristen in potreben, je ustanovitev skupine za samopomoč staršem otrok s posebnimi potrebami na šoli. Srečevanje staršev bi potekalo enkrat mesečno v popoldanskem času. Skupina za samopomoč bi staršem omogočila, da bi izmenjali svoje izkušnje, se med sabo pogovorili in si nudili podporo. Znotraj skupine bi torej starši imeli nekoga, ki bi jih poslušal, pomagal reševati težave, ki starše bremenijo glede njihovih otrok, imeli pa bi tudi nekoga, s katerim bi se veselili takrat, ko gre njihovim otrokom dobro.

Kot drugič bi predlagala organizacijo pogovorov otrok enkrat na teden s socialnim delavcem oziroma pedagogom. Na teh pogovorih bi otroci socialnemu delavcu ali pedagogu lahko na primer povedali, kako se v razredu počutijo, kako se razumejo s sošolci, ali jim kaka snov oziroma predmet dela težave in podobno. S tem, ko bi jih socialni delavec poslušal in jim pomagal do morebitne rešitve problema, bi se otroci počutili pomembne, slišane, dobili pa bi tudi zagon oziroma motivacijo za naprej.

Tretji predlog je oblikovanje tima, v katerem so starši, učitelji in vodstvo šole. Pogovarjali bi se o otrocih, o šolskem delu, o integraciji z drugimi sošolci, o njihovih uspehih in neuspehih, ki so posledica prilagoditev pri pouku. Skozi delovanje takega tima bi starši otrok več izvedeli o delu z otroki, bili bi boljše informirani, strokovna služba pa bi več izvedela od njih o otrocih. Tako bi v sklopu skupnega sodelovanja in dogovarjanja oboji več pridobili, še največ pa bi pridobili prav otroci.

Četrto pa predlagam organiziranje prostovoljcev, ki bi otrokom pomagali pri učenju in dojemanju določene snovi, jim pomagali pri vsakdanjih opravilih doma in v šoli, jih spremljali. Otrokom bi bil tak način prostovoljnega dela vsekakor v pomoč in korist, ne samo glede izobraževanja, mislim, da bi se izboljšalo tudi njihovo počutje glede sebe. S tem, ko bi jim nekdo pomagal, jim stal ob strani, bi mogoče bolj začeli zaupati vase, bili bi bolj motivirani in morda ne bi odnehali takoj, ko kaj ne bi šlo po njihovem načrtu.

11. LITERATURA IN VIRI

Literatura:

1. Flaker, V. (1998), Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov. Ljubljana: Založba/*cf
2. Mali, J. (2006), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. Socialno delo, 45, 1-2. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (17-27)
3. Škerjanc, J. (2006), Individualno načrtovanje z udejanjanjem ciljev: pomen uporabniškega vpliva pri zagotavljanju socialno varstvene storitve. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje
4. Urek, M. (2006), Ženske in moški v socialnem delu: Telo v prostorih zasebnega in javnega: sociološki in psihosocialni model motenj hranjenja. Ljubljana: (143-151)
5. Čacinovič Vogrinčič, G. (2005), Socialno delo z družinami. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
6. Opara, B. (2005), Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura
7. Nojič, B. (2006), Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija. Nova Gorica: Založba Educa (74-80)
8. Galeša, M. (1993), Osnove specialne didaktike. Radovljica: Založba Didakta
9. Galeša, M. (1995), Specialna metodika individualizacije. Radovljica: Založba Didakta
10. Murgel, J. (2006), Vodnik po pravicah otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: GV Založba
11. Bundar, M., Dolinčar, M., Kos, A., Skalar, M., Šali, B. (1979), Otroci s specifičnimi učnimi težavami v sodobni družbi. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum
12. Lebarič, N., Kobal, D., Kolenc, J. (2006), Integracija otrok s posebnimi potrebami. Radovljica: Založba Didakta
13. Novljan, E. (2004), Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi. Ljubljana: Zveza sožitje
14. Žerovnik, A. (2004), Otroci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Družina
15. Valjavec, M. (2003), Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole. Diplomsko naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
16. Rapoša Tanjšek, P. (2005), Proces reševanja problema- delni pregled vsebine prosojnic, uporabljenih pri predavanjih

17. Shapiro. S, E., Kratochwill. R, T. (2000), Behavioral assessment in schools: theory, research and clinical foundations. New York, London: The Guilford press
18. Council of Europe Publishing (2004), Human rights-disability-children. Stasbourg
19. Browder. M, D. (2001), Curriculum and assessment for students with moderate and severe disabilities. New York, London: The Guilford press
20. Winebrenner. S, (1996), Teaching kids with learning difficulties in the regular classroom: strategies and techniques every teacher can use to challenge and motivate struggling students. Minneapolis: Free spirit

Viri:

1. Uradni list RS: www.uradni-list.si (ZOsn-F, ZUOPP)
2. Ministrstvo za šolo in šport: www.vlada.si
3. Zavod RS za šolstvo: www.zrss.si
4. Zapisi pogovorov, anket z učenci Osnove šole Zbora odposlancev Kočevje in njihovih staršev, učiteljev in pedagoginje Osnove šole Zbora odposlancev Kočevje

Ustni viri:

1. Učenci Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje, s katerimi sem opravila intervju
2. Starši učencev, s katerimi sem opravila intervju
3. Pedagoginja Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje

12. PRILOGE

Priloge:

1. Ankete in vprašalniki za otroke, starše, učitelje in pedagoginjo
2. Dobesedni prepisi intervjujev in odgovorov iz anket otrok, staršev, učiteljev in dobesedni prepis intervjuja pedagoginje
3. Zakon o osnovni šoli (ZOSN)
4. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP)

VPRAŠALNIK ZA UČENCE

Moje ime je Anja Kure in sem absolventka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. Pred leti sem tudi jaz obiskovala to osnovno šolo in se pri pouku tudi sama srečevala s težavami. Pri pisanju kontrolnih nalog iz matematike sem potrebovala še eno dodatno uro, še večjo težavo pa sem imela pri geometriji zaradi uporabe vseh risalnih pripomočkov, ki so mi bili kar precej nadležni, pa vendar nujno potrebni.

S svojo raziskavo bi rada ugotovila, ali se je v teh letih v zvezi s prilagoditvami, ki so na voljo učencem, kaj spremenilo.

Zato Vas prosim, da mi odgovorite na naslednja vprašanja.

Ta vprašalnik je anonimen in uporaben izključno za izdelavo raziskave pri moji diplomski nalogi z delovnim naslovom Otroci s posebnimi potrebami.

Zahvaljujem se Vam za pomoč in sodelovanje.

- Starost
- Spol
- Razred

1. Ali rad(a) hodiš v šolo, se rad(a) učiš?

2. Kateri predmeti so ti najljubši?

3. Pri katerem predmetu imaš najmanj težav? Zakaj?

4. Pri katerem predmetu imaš največ težav? Katere? (Naštej)

5. Ali veš katere prilagoditve pri pouku so ti na razpolago? (Naštej jih nekaj)

6. Katera od prilagoditev ti najbolj pomaga?

7. Ali imaš učno pomoč? (Obkroži)

DA

NE

8. Koliko ur učne pomoči na teden imaš?

9. Ali rad(a) obiskuješ te ure? Zakaj?

10. Ali imaš zaradi tega boljše ocene?(Obkroži)

DA

NE

11. Kako se pripraviš na ustno ocenjevanje snovi?

12. Kako se razumeš s sošolci?

13. Ali te sošolci drugače sprejemajo zaradi prilagoditev, ki so ti na voljo? Kako?

14. Ali ti sošolci/prijatelji pri pouku kaj pomagajo? Koga prosiš za pomoč?

15. So ti sošolci zaradi prilagoditev kdaj nevoščljivi? Ali te kdaj zmerjajo?

16. Kaj si želiš, da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?

17. Ali imaš najboljšega prijatelja?

18. Kaj imaš rad(a) pri tej osebi?

19. Ali si ti od koga najboljši(a) prijatelj(ica)?

20. Kaj počnete med odmori? O čem se pogovarjate?

21. Zakaj meniš, te imajo prijatelji radi?

VPRAŠALNIK ZA STARŠE

Moje ime je Anja Kure in sem absolventka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. Pred leti sem tudi jaz obiskovala to osnovno šolo in se pri pouku tudi sama srečevala s težavami. Pri pisanju kontrolnih nalog iz matematike sem potrebovala še eno dodatno uro, še večjo težavo pa sem imela pri geometriji zaradi uporabe vseh risalnih pripomočkov, ki so mi bili kar precej nadležni, pa vendar nujno potrebni.

Z mojo raziskavo bi rada ugotovila, ali se je v teh letih v zvezi s prilagoditvami, ki so na voljo učencem, kaj spremenilo.

Zato Vas prosim, da mi odgovorite na naslednja vprašanja.

Ta vprašalnik je anonimen in uporaben izključno za izdelavo raziskave pri moji diplomski nalogi Otroci s posebnimi potrebami.

Zahvaljujem se Vam za pomoč in sodelovanje.

1. Vaš otrok potrebuje posebno pomoč pri usvajanju šolskega znanja. Kdaj ste ugotovili, da potrebuje pomoč?

2. Kdo mu je na začetku pomagal pri usvajanju učne snovi?

3. Ali vam je kdo svetoval, da poiščete strokovno pomoč? (Obkroži) Kdo?

DA NE

4. Na koga ste se obrnili pri iskanju pomoči?

5. Koliko ur individualne pomoči na teden dobi vaš otrok?

6. Kaj mu ta individualna pomoč omogoča?

7. Katere prilagoditve pri pouku ima vaš otrok?

8. Ali jih učitelji večinoma upoštevajo? (Obkroži) Kaj storite če ne?

DA NE

9. Kako te prilagoditve vplivajo na vašega otroka?

Učno _____

Vedenjsko _____

Doma _____

V šoli _____

10. Ali tak način šolskega dela pomeni manj obremenitev za vas? (Obkroži)

DA NE

11. Kdaj in koliko pomagate otroku doma tudi sami?

12. Koliko prostega časa imate v družini, kako ga preživite?

13. Pri kateri od teh vsakodnevnih dejavnosti si želite več pomoči, oziroma si želite, da bi vas kdo vsaj občasno zamenjal?

14. Na katerem področju (razen pri učenju in vsakodnevnih opravilih) si želite še pomoči?

15. Kaj Vas sedaj najpogosteje skrbi glede Vašega otroka?

16. Katere pa so najpogostejše skrbi glede prihodnosti Vašega otroka? _____

17. Kako vidite svojega otroka v bližnji prihodnosti ? (srednja šola, študij , poklic, uspeh, samostojno življenje)

18. Kaj je tisto, na kar ste pri svojem otroku ponosni?

VPRAŠALNIK ZA UČITELJE

Moje ime je Anja Kure in sem absolventka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. Pred leti sem tudi jaz obiskovala to osnovno šolo in se pri pouku tudi sama srečevala s težavami. Pri pisanju kontrolnih nalog iz matematike sem potrebovala še eno dodatno uro, še večjo težavo pa sem imela pri geometriji zaradi uporabe vseh risalnih pripomočkov, ki so mi bili kar precej nadležni, pa vendar nujno potrebni.

Z mojo raziskavo bi rada ugotovila, ali se je v teh letih v zvezi s prilagoditvami, ki so na voljo učencem, kaj spremenilo.

Zato Vas prosim, da mi odgovorite na naslednja vprašanja.

Ta vprašalnik je anonimen in uporaben izključno za izdelavo raziskave pri moji diplomski nalogi Otroci s posebnimi potrebami.

Zahvaljujem se Vam za pomoč in sodelovanje.

1. Kako se določajo prilagoditve, kdo jih določa, kdo skrbi za izvajanje?

2. Kako ste opazili, da učenec potrebuje pomoč pri vašem predmetu?

3. Ali ste opazili, da učenec pri pouku potrebuje: (Obkroži)

- počasnejšo razlago	DA	NE
- večkratno ponavljanje bistvenih elementov snovi	DA	NE
- snov, razdeljeno na manjše enote	DA	NE
- večji tisk, razmak med vrsticami	DA	NE
- kratka, jasna navodila	DA	NE
- ima težave z uporabo geometrijskih pripomočkov, pisal	DA	NE
- je počasen, neroden	DA	NE
- potrebuje krajši premor	DA	NE
- potrebuje več časa pri reševanju kontrolnih nalog	DA	NE
- glasnejše govorjenje	DA	NE
- drugo _____		

4. Na kakšen način zadovoljite posebne potrebe učenca pri:

razlagi snovi _____

preverjanju znanja _____

ocenjevanju _____

5. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Učne spremembe(+,-) _____

Vedenjske spremembe(+,-) _____

6. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami z vrstniki, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Vključenost v skupino, prijateljski stiki _____

Norčevanje drugih _____

Nevoščljivost sošolcev/prijateljev _____

Zaupanje do učiteljev _____

VPRAŠALNIK ZA PEDAGOGINJO

Moje ime je Anja Kure in sem absolventka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. Pred leti sem tudi jaz obiskovala to osnovno šolo in se pri pouku tudi sama srečevala s težavami. Pri pisanju kontrolnih nalog iz matematike sem potrebovala še eno dodatno uro, še večjo težavo pa sem imela pri geometriji zaradi uporabe vseh risalnih pripomočkov, ki so mi bili kar precej nadležni, pa vendar nujno potrebni.

Z mojo raziskavo bi rada ugotovila, ali se je v teh letih v zvezi s prilagoditvami, ki so na voljo učencem, kaj spremenilo.

Zato Vas prosim, da mi odgovorite na naslednja vprašanja.

Ta vprašalnik je anonimen in uporaben izključno za izdelavo raziskave pri moji diplomski nalogi Otroci s posebnimi potrebami.

Zahvaljujem se Vam za pomoč in sodelovanje.

1. Kakšno vrsto pomoči nudite otrokom na vaši šoli in kdaj ste pomoč sploh začeli izvajati?

2. Koliko je otrok, ki pomoč potrebuje(v primerjavi s prejšnjimi leti)?

3. Kako ste ugotovili, da otrok potrebuje pomoč, oziroma po katerih kategorijah so otroci razvrščeni, kar se pomoči tiče?

4. Ali se je tak način dela z otroki pri pouku izkazal za uspešnega tako za otroke kot učitelje, in v kakšni meri?

PRIKAZ PODATKOV ANKETIRANIH UČITELJEV

Anketirala sem štiri učitelje, in sicer učiteljico slovenščine, učiteljico nemščine, učitelja matematike in učitelja, ki uči tehniko in matematiko, vsem pa sem postavila ista vprašanja.

Podatke bom prikazala za vsak odgovor posebej oziroma vsako anketo posebej.

Anketa učitelja 1

1. Kako se določajo prilagoditve, kdo jih določa, kdo skrbi za izvajanje?

»Prilagoditve predlagamo učitelji, določi jih komisija. Za izvajanje skrbijo učitelji, ki poučujejo predmet.«

2. Kako ste opazili, da učenec potrebuje pomoč pri vašem predmetu?

»Otrok je stagniral in bil zato brezvoljen in nemočen. Uram ni sledil, ker ni mogel.«

3. Ali ste opazili, da učenec pri pouku potrebuje: (Obkroži)

- počasnejšo razlago	<u>DA</u>	NE
- večkratno ponavljanje bistvenih elementov snovi	<u>DA</u>	NE
- snov, razdeljeno na manjše enote	<u>DA</u>	NE
- večji tisk, razmak med vrsticami	DA	<u>NE</u>
- kratka, jasna navodila	<u>DA</u>	NE
- ima težave z uporabo geometrijskih pripomočkov, pisal	<u>DA</u>	NE
- je počasen, neroden	<u>DA</u>	NE
- potrebuje krajši premor	<u>DA</u>	NE
- potrebuje več časa pri reševanju kontrolnih nalog	<u>DA</u>	NE
- glasnejše govorjenje	<u>DA</u>	NE
- drugo		

4. Na kakšen način zadovoljite posebne potrebe učenca pri:

razlagi snovi: »Večkrat ponovim razlago na različne načine na različnih primerih. Veliko primerov rešimo skupaj.«

preverjanju znanja: »Dajem kratka in jasna navodila. Preverjam predvsem proceduralno znanje.«

ocenjevanju: »Dajem veliko podvprašanj in namigov.«

5. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami,

potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Učne spremembe(+,-): »Lahke naloge rad reši, ker jih zna, pri težjih pa se potrudi, čeprav ve, da mu ne bo uspelo.«

Vedenjske spremembe(+,-): »Izgubil je nekaj straha pred matematiko, ker mu gre bolje, se počuti bolj samozavesten.«

6. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami z vrstniki, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Vključenost v skupino, prijateljski stiki: »Spodbujajo ga, ker vidijo, da je on zadovoljen z napredkom.«

Norčevanje drugih: /

Nevoščljivost sošolcev/prijateljev: »Kakšen manj uspešen sošolec bi tudi imel pomoč, češ da je to edina stvar, ki je rešitev zanj.«

Zaupanje do učiteljev: /

Anketa učiteljice 2

1. Kako se določajo prilagoditve, kdo jih določa, kdo skrbi za izvajanje?

»Komisija natančno določi prilagoditve, izvajajo jih posamezni učitelji.

2. Kako ste opazili, da učenec potrebuje pomoč pri vašem predmetu?

»Slaboviden učenec- nezmožnost branja s table, pisanja, učenka z okvarjenim sluhom ni razumela vprašanj, učenci s slabše razvitimi sposobnostmi niso dojeli vsebine snovi.

3. Ali ste opazili, da učenec pri pouku potrebuje: (Obkroži)

- počasnejšo razlago	<u>DA</u>	NE
- večkratno ponavljanje bistvenih elementov snovi	<u>DA</u>	NE
- snov, razdeljeno na manjše enote	<u>DA</u>	NE
- večji tisk, razmak med vrsticami	<u>DA</u>	NE
- kratka, jasna navodila	<u>DA</u>	NE
- ima težave z uporabo geometrijskih pripomočkov, pisal	DA	<u>NE</u>
- je počasen, neroden	DA	<u>NE</u>
- potrebuje krajši premor	<u>DA</u>	NE
- potrebuje več časa pri reševanju kontrolnih nalog	<u>DA</u>	NE
- glasnejše govorjenje	<u>DA</u>	NE
- drugo		

4. Na kakšen način zadovoljite posebne potrebe učenca pri:

razlagi snovi: »Dodatna pojasnila oziroma razlaga najpomembnejšega.«

preverjanju znanja: »Zastavljam kratka, jasna, direktna vprašanja iz nabora minimalnega standarda znanja.«

ocenjevanju: »Enako pri ustnem ocenjevanju kot pri preverjanju znanja, pri pisnem malo pomagam in upoštevam zahtevane prilagoditve.«

5. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami,

potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Učne spremembe(+,-): »Pozitivne ocene prevladujejo.«

Vedenjske spremembe(+,-): »Zmanjša se vedenjska problematika, če je bil prej učenec moteč.«

6. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami z vrstniki, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Vključenost v skupino, prijateljski stiki: /

Norčevanje drugih: »Že prej ga nisem opazila.«

Nevoščljivost sošolcev/prijateljev: »Ni bila prisotna.«

Zaupanje do učiteljev: »Pozitivne izkušnje verjetno povečajo zaupanje, nisem pa tega podrobneje opazovala.«

Anketa učitelja 3

1. Kako se določajo prilagoditve, kdo jih določa, kdo skrbi za izvajanje?

»Prilagoditve določi komisija, za izvajanje skrbi socialna delavka.

2. Kako ste opazili, da učenec potrebuje pomoč pri vašem predmetu?

»Učenec zaostaja pri zapisovanju snovi, vidi se, da je izgubljen (predvsem pri spraševanju), pri testih mu venomer zmanjkuje časa ali pa ne ve, kaj bi delal.«

3. Ali ste opazili, da učenec pri pouku potrebuje: (Obkroži)

- počasnejšo razlago	<u>DA</u>	NE
- večkratno ponavljanje bistvenih elementov snovi	<u>DA</u>	NE
- snov, razdeljeno na manjše enote	<u>DA</u>	NE
- večji tisk, razmak med vrsticami	DA	<u>NE</u>
- kratka, jasna navodila	<u>DA</u>	NE
- ima težave z uporabo geometrijskih pripomočkov, pisal	<u>DA</u>	NE
- je počasen, neroden	<u>DA</u>	NE
- potrebuje krajši premor	<u>DA</u>	NE
- potrebuje več časa pri reševanju kontrolnih nalog	<u>DA</u>	NE
- glasnejše govorjenje	DA	<u>NE</u>
- drugo		

4. Na kakšen način zadovoljite posebne potrebe učenca pri:

razlagi snovi: »Snov (predvsem matematično) se da razložiti vsaj na dva načina. Tisti način, ki mu je bolj všeč, je prioriteten.«

preverjanju znanja: »Učencu pomagam z delovnimi listi, ki so zelo podobni pisnim testom.«

ocenjevanju: »Učencu se prilagodim tako, da ga ocenjujem na način, ki mu je bolj všeč. Ali bo poudarek na ustnem ali pa na pisnem preverjanju.«

5. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Učne spremembe(+,-): »Velika sprememba je predvsem volja do dela, ki jo dobi učenec, ko vidi, da lahko neko zadevo osvoji in zna.«

Vedenjske spremembe(+,-): »Vsi moji učenci vedo, da pri uri mora biti red, tako da tu ni bilo sprememb.«

6. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami z vrstniki, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Vključenost v skupino, prijateljski stiki: »S tem ni do sedaj imel še nihče problemov. Na srečo ne gre za nikakršno izključevanje glede ocen.

Norčevanje drugih: /

Nevoščljivost sošolcev/prijateljev: /

Zaupanje do učiteljev: »Na ta način se definitivno pridobi veliko zaupanje in za učenca lahko narediš ogromno.«

Anketa učiteljice 4

1. Kako se določajo prilagoditve, kdo jih določa, kdo skrbi za izvajanje?

»Menim, da prilagoditve določa komisija, v kateri so zdravnik- specialist, psiholog, pedagog. Za izvajanje poskrbijo na šoli: vodstvo, pedagog, učitelji.«

2. Kako ste opazili, da učenec potrebuje pomoč pri vašem predmetu?

»Na različne načine se je kazalo pri različnih učencih: nemir, nesposobnost samostojnega dela, težave pri branju, pisanju, pisnem sporočanju; fizične težave: slabovidnost, slabši sluh, govor, težave pri gibanju, pisanju, krčevitost, počasnost, slabša čitljivost.«

3. Ali ste opazili, da učenec pri pouku potrebuje: (Obkroži)

- počasnejšo razlago	<u>DA</u>	NE
- večkratno ponavljanje bistvenih elementov snovi	<u>DA</u>	NE
- snov, razdeljeno na manjše enote	<u>DA</u>	NE
- večji tisk, razmak med vrsticami	<u>DA</u>	NE
- kratka, jasna navodila	<u>DA</u>	NE
- ima težave z uporabo geometrijskih pripomočkov, pisal	DA	<u>NE</u>
- je počasen, neroden	<u>DA</u>	NE
- potrebuje krajši premor	<u>DA</u>	NE
- potrebuje več časa pri reševanju kontrolnih nalog	<u>DA</u>	NE

- glasnejše govorjenje

DA

NE

- drugo: »Pomoč pri zapisu, opozorilni znak za koncentracijo, pavzo- pošljem na wc ali en krog po šoli, na tablo pišem večje.«

4. Na kakšen način zadovoljite posebne potrebe učenca pri:

razlagi snovi: »Govorim glasno, razločno, razlaga je jasna, poskušam ga vključiti v razlago, da ga opozorim, kaj mora vedeti. Poudarimo bistvo in ga zapišemo. S tem poveča pozornost poslušanja in s tem mu napovem tudi preverjanje.«

preverjanju znanja: »Ve, kaj ga bom vprašala, naloge so postopoma težje, so samo temeljne oziroma minimalne pri nekaterih učencih, navajam ga na usvajanje postopka učenja, da si lažje zapomni.«

ocenjevanju: »Spraševanje je napovedano, pozna vprašanja (in odgovore), po dogovoru podaljšan čas pisanja.«

5. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Učne spremembe(+,-): »Raje se nauči, dela redno, je uspešen, potrebuje vodstvo in pomoč tudi doma.«

Vedenjske spremembe(+,-): »Bolj je samozavesten, raje sodeluje, bolj sproščen, bolj zaupa (navezanost na učitelja), bolj motiviran in s tem manj moteč.«

6. Prosim naštejte tiste spremembe, ki ste jih opazili pri učencu s posebnimi potrebami z vrstniki, potem ko ste prilagodili delo njegovim potrebam!

Vključenost v skupino, prijateljski stiki: »Precej je odvisno od karakterja učenca in od razreda. Eni so sprejeti, imajo stik z vsemi sošolci, nekateri se družijo le s posameznimi sošolci- podobno kot prej.«

Norčevanje drugih: »Zaenkrat sem to opazila le v enem primeru, opozorilo razrednika je zaleglo, se pa ne marajo družiti s tem učencem.

Nevoščljivost sošolcev/prijateljev: »Pri večini nevoščljivosti ni, tako pomoč sošolcu sprejemajo z razumevanjem in tudi s sočutjem. Trenutno čutim nekoliko ljubosumja in nerazumevanja v nižjem razredu (7.r.), morda zato, ker enostavno zmanjkuje časa, da bi se posvetila vsakemu posamezniku in se morda čutijo prikrajšani za mojo pozornost.«

Zaupanje do učiteljev: »Je večje, kot je bilo prej.«

Intervju s pedagoginjo Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje

Ker na tej šoli nimajo zaposlene socialne delavke, sem naredila intervju z njihovo pedagoginjo, ki je dobro seznanjena s prilagojenim programom za otroke s posebnimi potrebami, ki ga na njihovi šoli izvajajo že kar nekaj let.

Prav tako pozna otroke in njihove starše, seveda pa skladno z učitelji z njimi tudi uspešno sodeluje.

Vprašanja in odgovori:

1. Kakšno vrsto pomoči nudite otrokom na vaši šoli, in kdaj ste pomoč sploh začeli izvajati?

»Učencem nudimo učno pomoč v okviru javnih del, učno pomoč učencem Romom, učno pomoč pri dopolnilnem pouku in dodatno strokovno pomoč učencem s posebnimi potrebami. Dodatno strokovno pomoč izvajamo že pet let.«

2. Koliko je otrok, ki pomoč potrebujejo (v primerjavi s prejšnjimi leti)?

»Število učencev, ki imajo specifične učne težave je letos 17, v začetku, prva leta jih je bilo 12 do 13.«

3. Kako ste ugotovili, da otrok potrebuje pomoč, oziroma po katerih kategorijah so otroci razvrščeni, kar se pomoči tiče?

»Učenci, ki imajo dodatno strokovno pomoč, so opredeljeni kot učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. En učenec je slaboviden, ena učenka pa gibalno ovirana.«

4. Ali se je tak način dela z otroki pri pouku izkazal za uspešnega tako za otroke kot učitelje, in v kakšni meri?

»Prilagoditve, ki jih imajo ti učenci, pomagajo, da uspevajo dosegati minimalne standarde znanja. Na razredni stopnji je lažje organizirati ure dodatne strokovne pomoči. Na predmetni stopnji pa so težave pri organizaciji.«

Prikaz podatkov anketiranih učencev

Anketirala oziroma intervjuvala sem štiri učence osnovne šole Zbora odposlancev, in sicer tri fante in eno dekle. Vsem otrokom sem postavila ista vprašanja. Od tega sem opravila dva intervjuja, druga dva učenca pa sta raje rešila anketo, saj sta želela ostati anonimna.

Intervju učenca 1

- Starost: 12 let in pol
- Spol: M
- Razred: 7

1. Ali rad(a) hodiš v šolo, se rad(a) učiš?

»V šolo moram hodit, ni druge. Rad se učim predmete, ki so mi zanimivi.«

2. Kateri predmeti so ti najljubši?

»Matematika, slovenščina, geografija.«

3. Pri katerem predmetu imaš najmanj težav? Zakaj?

»Rad se učim matematiko, težje pa delam geometrijo. Pri slovenščini imam najmanj težav, ker si samo zapomnim, ali pa pri etiki, ker ni slik.«

4. Pri katerem predmetu imaš največ težav? Katere? (Naštej)

»Pri angleščini, treba je povezovati besede, ali pa jih dopolniti. Mami mi pomaga doma, da naredim domačo nalogo, težko mi je tudi zaradi izgovorjave.«

5. Ali veš, katere prilagoditve pri pouku so ti na razpolago? (Naštej jih nekaj)

»Napovedano spraševanje, ne pišem kontrolnih nalog, pri telovadbi imam žogo, ki zveni, učitelj mi pomaga pri pisanju snovi na računalnik.«

6. Katera od prilagoditev ti najbolj pomaga?

»Napovedano spraševanje.«

7. Ali imaš učno pomoč? (Obkroži)

DA

NE

8. Koliko ur učne pomoči na teden imaš?

»3 ure na teden imam pomoči v šoli, dve uri pa v zavodu za slepo in slabovidno mladino.«

9. Ali rad(a) obiskuješ te ure? Zakaj?

»Ja, da več tam naredim, da mi doma ni treba.«

10. Ali imaš zaradi tega boljše ocene?(Obkroži)

DA

NE

11. Kako se pripraviš na ustno ocenjevanje snovi?

»Oče ali mama mi razložita snov oziroma mi jo prebereta, jaz pa poslušam in si poskušam zapomniti.«

12. Kako se razumeš s sošolci?

»V redu, na začetku so bile majhne težave.«

13. Ali te sošolci drugače sprejemajo zaradi prilagoditev, ki so ti na voljo? Kako?

»So nekateri, ki imajo slabše ocene, pa so mi potem nevoščljivi.«

14. Ali ti sošolci/prijatelji pri pouku kaj pomagajo? Koga prosiš za pomoč?

»Mi pomagajo, največ mi pomaga sošolec, ki sedi zraven mene.«

15. So ti sošolci zaradi prilagoditev kdaj nevoščljivi? Ali te kdaj zmerjajo?

»Sprva so me tudi zmerjali, zdaj pa ne več, ker si ne upajo, so se že navadili name.«

16. Kaj si želiš da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?

»Se ne oziram na to.«

17. Ali imaš najboljšega prijatelja?

»Ne, ni najboljšega.«

18. Kaj imaš rad(a) pri tej osebi?

/

19. Ali si ti od koga najboljši(a) prijatelj(ica)?

»Ne, mogoče, vsi prijatelji mi isto pomenijo.«

20. Kaj počnete med odmori? O čem se pogovarjate?

»Včasih se kaj pogovarjamo, nič posebnega, drugače jaz ostajam v razredu.«

21. Zakaj meniš, te imajo prijatelji radi?

»Od sošolcev ne, z ulice prijatelji pa me imajo radi. Vzamejo te za enakega kot vse ostale.

Anketa učenke 2

- Starost: 13 let
- Spol: Ž
- Razred: 7

1. Ali rad(a) hodiš v šolo, se rad(a) učiš?

»Rada hodim v šolo in rada se učim.«

2. Kateri predmeti so ti najljubši?

»Slovenski jezik, matematika in geografija.«

3. Pri katerem predmetu imaš najmanj težav? Zakaj?

»Pri slovenskem jeziku, ker mi pomaga učiteljica.«

4. Pri katerem predmetu imaš največ težav? Katere? (Naštej)

»-angleški jezik: izgovorjava jezika

-matematika: geotrikotnik, šestilo

-računalništvo: doma nimam računalnika.«

5. Ali veš, katere prilagoditve pri pouku so ti na razpolago? (Naštej jih nekaj)

»Učna pomoč, pri kontrolni nalogi imam več časa. Pri matematiki mi pomaga tovariš.«

6. Katera od prilagoditev ti najbolj pomaga?

»Napovedano spraševanje.«

7. Ali imaš učno pomoč? (Obkroži)

DA

NE

8. Koliko ur učne pomoči na teden imaš?

»Na teden imam 4 ure učne pomoči.«

9. Ali rad(a) obiskuješ te ure? Zakaj?

»Ne, ker bi raje bila pri uri slovenskega jezika.«

10. Ali imaš zaradi tega boljše ocene?(Obkroži)

DA

NE

11. Kako se pripraviš na ustno ocenjevanje snovi?

»Učim se po določenih vprašanjih, pri učenju mi pomaga mama.«

12. Kako se razumeš s sošolci?

»Slabo.«

13. Ali te sošolci drugače sprejemajo zaradi prilagoditev, ki so ti na voljo? Kako?

»Ja, me, ker so ljubosumni.«

14. Ali ti sošolci/prijatelji pri pouku kaj pomagajo? Koga prosiš za pomoč?

»Ja, mojo sestro, sestrično, učitelje.«

15. So ti sošolci zaradi prilagoditev kdaj nevoščljivi? Ali te kdaj zmerjajo?

»So mi, me zmerjajo.«

16. Kaj si želiš da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?

»Njihovo obnašanje.«

17. Ali imaš najboljšega prijatelja?

»Ne.«

18. Kaj imaš rad(a) pri tej osebi?

/

19. Ali si ti od koga najboljši(a) prijatelj(ica)?

»Ne.«

20. Kaj počnete med odmori? O čem se pogovarjate?

»Pripravljam se na naslednjo uro.«

21. Zakaj meniš, te imajo prijatelji radi?

»Ker sem prijazna do tistih, ki so prijazni z mano.«

Intervju učenca 3

- Starost: 13 let
- Spol: M
- Razred: 8

1. Ali rad(a) hodiš v šolo, se rad(a) učiš?

»Ja, včasih, ja, rad se učim včasih.«

2. Kateri predmeti so ti najljubši?

»Telovadba, fizika, slovenščina.«

3. Pri katerem predmetu imaš najmanj težav? Zakaj?

»Slovenščini, mi je najljubša.«

4. Pri katerem predmetu imaš največ težav? Katere? (Naštej)

»Pri matematiki, včasih kaj ne razumem.«

5. Ali veš, katere prilagoditve pri pouku so ti na razpolago? (Naštej jih nekaj)

»Napovedano spraševanje, pri slovenščini dobim lažjo kontrolno nalogo, pišem lahko eno uro dlje.«

6. Katera od prilagoditev ti najbolj pomaga?

»Napovedano spraševanje, pa če pišem eno uro dlje mi je tudi lažje.«

7. Ali imaš učno pomoč? (Obkroži)

DA

NE

8. Koliko ur učne pomoči na teden imaš?

»3 ure na teden.«

9. Ali rad(a) obiskuješ te ure? Zakaj?

»Da, bolj mi razložijo snov in to mi pomaga. Imam pa slovenščino, angleščino in fiziko.«

10. Ali imaš zaradi tega boljše ocene?(Obkroži)

DA

NE

11. Kako se pripraviš na ustno ocenjevanje snovi?

»Lani sem imel inštrukcije, zdaj se pa sam učim, učim pa se tudi na učni pomoči, tam naredim kakšno nalogo.«

12. Kako se razumeš s sošolci?

»Se razumem z njimi.«

13. Ali te sošolci drugače sprejemajo zaradi prilagoditev, ki so ti na voljo? Kako?

»Ne sprejemajo me nič drugače.«

14. Ali ti sošolci/prijatelji pri pouku kaj pomagajo? Koga prosiš za pomoč?

»Včasih mi, odvisno kdo, ponavadi sošolec, ki sedi zraven mene.«

15. So ti sošolci zaradi prilagoditev kdaj nevoščljivi? Ali te kdaj zmerjajo?

»Ne, nič me ne zmerjajo, niso mi nevoščljivi.«

16. Kaj si želiš da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?

»Nič, vse je v redu, se razumemo med sabo.«

17. Ali imaš najboljšega prijatelja?

»Ja, imam.«

18. Kaj imaš rad(a) pri tej osebi?

»Dobro se razumemo, skupaj smo dosti v šoli, pa včasih tudi zunaj.«

19. Ali si ti od koga najboljši(a) prijatelj(ica)?

»Ja, sem, od tega fanta, ki je tudi meni najboljši prijatelj.«

20. Kaj počnete med odmori? O čem se pogovarjate?

»Med malico smo zunaj, drugače pa ne. Pogovarjamo se o tem, kaj bomo delali po šoli, ali se kaj dobimo.«

21. Zakaj meniš, te imajo prijatelji radi?

»Ker se dobro razumemo, čeprav se včasih tudi skregamo.«

Anketa učenca 4

- Starost: 13 let
- Spol: M
- Razred: 8

1. Ali rad(a) hodiš v šolo, se rad(a) učiš?

»Da.«

2. Kateri predmeti so ti najljubši?

»Telovadba, matematika, geografija, etika.«

3. Pri katerem predmetu imaš najmanj težav? Zakaj?

»Etiki, telovadbi, likovni, obdelavi gradiv, slovenščini.«

4. Pri katerem predmetu imaš največ težav? Katere? (Naštej)

»Fiziki, kemiji, matematiki, angleščini.«

5. Ali veš katere prilagoditve pri pouku so ti na razpolago? (Naštej jih nekaj)

»Pri slovenščini, matematiki, angleščini.«

6. Katera od prilagoditev ti najbolj pomaga?

»Pri slovenščini, matematiki, angleščini.«

7. Ali imaš učno pomoč? (Obkroži)

DA

NE

8. Koliko ur učne pomoči na teden imaš?

»3 ure.«

9. Ali rad(a) obiskuješ te ure? Zakaj?

»Da, da mi pomagajo pri razlagi.«

10. Ali imaš zaradi tega boljše ocene?(Obkroži)

DA

NE

11. Kako se pripraviš na ustno ocenjevanje snovi?

»Da se snov naučim.«

12. Kako se razumeš s sošolci?

»S sošolci se dobro razumem.«

13. Ali te sošolci drugače sprejemajo zaradi prilagoditev, ki so ti na voljo? Kako?

»Sošolci me sprejemajo dobro in mi tudi pomagajo.«

14. Ali ti sošolci/prijatelji pri pouku kaj pomagajo? Koga prosiš za pomoč?

»Za pomoč prosim sošolko.«

15. So ti sošolci zaradi prilagoditev kdaj nevoščljivi? Ali te kdaj zmerjajo?

»Nikoli.«

16. Kaj si želiš da bi sošolci spremenili v odnosu do tebe?

»Da bi mi še vedno stali ob strani.«

17. Ali imaš najboljšega prijatelja?

»Ja, prijateljico.«

18. Kaj imaš rad(a) pri tej osebi?

»Mi pomaga.«

19. Ali si ti od koga najboljši(a) prijatelj(ica)?

»Ne vem.«

20. Kaj počnete med odmori? O čem se pogovarjate?

»O predmetih.«

21. Zakaj meniš, te imajo prijatelji radi?

»Ker sem prijazen do njih.«

Prikaz podatkov anketiranih staršev

Tudi tu sem podatke zbrala z vprašalnikom, vsem staršem sem podala ista vprašanja. Z dvema staršema sem opravila intervju, dva pa sta se raje odločila za anketni vprašalnik, saj sta želela ostati anonimna. Spraševala pa sem starše učencev, s katerimi sem prav tako opravila intervjuje oziroma so rešili ankete. Na vprašanja so večinoma odgovarjale mame otrok, samo v enem primeru je pri intervjuju sodeloval tudi oče.

Intervju staršev 1

1. Vaš otrok potrebuje posebno pomoč pri usvajanju šolskega znanja. Kdaj ste ugotovili, da potrebuje pomoč?

»Že od samega začetka, bil je v petem razredu, ko je zbolel in šel takoj po petih dnevih bolnice v šolo. Odločba o učni pomoči pa je začela veljati šele septembra lani. Do takrat pa smo bili zmenjeni s šolo za delo po dogovoru.«

2. Kdo mu je na začetku pomagal pri usvajanju učne snovi?

»Samo mi, pa od sošolke je dobil zvezke za fotokopiranje, učili in pripravljali smo ga pa mi.«

3. Ali vam je kdo svetoval, da poiščete strokovno pomoč? (Obkroži) Kdo?

DA NE

»Noben nam ni svetoval, vse smo se sami pozanimali, da smo se sploh lahko kaj naučili. Sami smo se tudi včlanili v Zavod za slepo in slabovidno mladino. Tam se je naučil prostoročnega slepega tipkanja, uči se Braillove pisave, orientacije v prostoru, dela vaje tipa, vsak mesec pa pride na dom učitelj, da ga nauči orientacije v domačem mestu.«

4. Na koga ste se obrnili pri iskanju pomoči?

»Na razrednika, bili smo v Očesni kliniki v Ljubljani, zvedeli smo tudi za Zavod za slepih in slabovidnih ljubljanske regije. Razrednik pa je tudi nosilec pomoči na šoli.«

5. Koliko ur individualne pomoči na teden dobi vaš otrok?

»Individualne pomoči dobi 5 ur na teden, pol ur porabi na šoli. Trenutno dve uri pri angleščini in pri matematiki 1 uro. 2 uri pa porabi na zavodu. Te ure pa niso fiksne in jih lahko porabi kot želi. Jih je pa absolutno premalo.«

6. Kaj mu ta individualna pomoč omogoča?

»Da dojame snov, vse je bolj počasi, individualno. Vsak posameznik drugače dojema snov, zato so te ure dodatne še toliko bolj dobrodošle.«

7. Katere prilagoditve pri pouku ima vaš otrok?

»Računalnik, program govorec, pri telovadbi ima zvonečo žogo, diktafon, doma za risanje uporablja debel flomaster. Potem gremo skupaj doma še enkrat čez snov, jaz ali oče mu razloživa, prebereva snov. Snov se nauči tako, da posluša, ker ima to na cd-ju ali kaseti, in si tako zapomni. Knjige bere na isti način.«

8. Ali jih učitelji večinoma upoštevajo? (Obkroži) Kaj storite če ne?

DA NE

»Učitelji vse prilagoditve upoštevajo in z njim lepo sodelujejo. Od začetka je bilo nekaj težav, a sedaj ni težav.«

9. Kako te prilagoditve vplivajo na vašega otroka?

Učno

Vedenjsko

Doma

V šoli

»Pozitivno, omogoča, da se lahko normalno nauči, je vključen v družbo z vrstniki, to so pomagala za njegov normalni razvoj.«

10. Ali tak način šolskega dela pomeni manj obremenitev za vas? (Obkroži)

DA NE

11. Kdaj in koliko pomagate otroku doma tudi sami?

»Mi še vedno enako z njim delamo kot prej vsak dan, pomaga tudi to, da je mož že v pokoju.«

12. Koliko prostega časa imate v družini, kako ga preživite?

»Porabimo ga kot normalna družina, hodimo na sprehode, izlete, sin ima psa, več pa ga je med vikendom. Sin ga preživi tudi z vrstniki.«

13. Pri kateri od teh vsakodnevnih dejavnosti si želite več pomoči, oziroma si želite, da bi vas kdo vsaj občasno zamenjal?

»Nismo razmišljali o tem še nikoli.«

14. Na katerem področju (razen pri učenju in vsakodnevnih opravilih) si želite še pomoči?

»Sinu pomagajo vrstniki, ali pa mi, če rabi pomoč, to je pa tudi vse.«

15. Kaj Vas sedaj najpogosteje skrbi glede Vašega otroka?

»Najbolj nas skrbi njegova prihodnost.«

16. Katere pa so najpogostejše skrbi glede prihodnosti Vašega otroka?

»Glede vpisa na srednjo šolo in potem naprej za poklic.«

17. Kako vidite svojega otroka v bližnji prihodnosti (srednja šola, študij, poklic, uspeh, samostojno življenje)?

»Ne moremo še vedeti, čas bo prinesel svoje.«

18. Kaj je tisto, na kar ste pri svojem otroku ponosni?

»Da je borec, da verjame vase, da ni obupal, da je trmast, da doseže tisto, kar si zada za cilj.«

Anketa staršev 2

1. Vaš otrok potrebuje posebno pomoč pri usvajanju šolskega znanja. Kdaj ste ugotovili, da potrebuje pomoč?

»Od vrtca dalje.«

2. Kdo mu je na začetku pomagal pri usvajanju učne snovi?

»Jaz, mama.«

3. Ali vam je kdo svetoval, da poiščete strokovno pomoč? (Obkroži) Kdo?

DA NE

»Pri pomoči mi je svetovala njena razredničarka. Svetovali so mi šele leta 2006, ko smo prišli v Slovenijo.«

4. Na koga ste se obrnili pri iskanju pomoči?

»Na hčerkinega osebnega zdravnika.«

5. Koliko ur individualne pomoči na teden dobi vaš otrok?

»Štiri ure v šoli, doma pa vsak dan.«

6. Kaj mu ta individualna pomoč omogoča?

»Omogoča ji lažje učenje in uporabljanje pripomočkov, kot so šestilo in geotrikotnik.«

7. Katere prilagoditve pri pouku ima vaš otrok?

»Napovedano spraševanje, več časa pri kontrolnih nalogah.«

8. Ali jih učitelji večinoma upoštevajo? (Obkroži) Kaj storite če ne?

DA

NE

9. Kako te prilagoditve vplivajo na vašega otroka?

Učno: »Ima boljši učni uspeh.«

Vedenjsko: »Prijazna je, brani se, ko je potrebno.«

Doma: »Rada se uči, je velikokrat samostojna.«

V šoli: »Rada jo obiskuje.«

10. Ali tak način šolskega dela pomeni manj obremenitev za vas? (Obkroži)

DA

NE

11. Kdaj in koliko pomagate otroku doma tudi sami?

»Po kosilu do večera.«

12. Koliko prostega časa imate v družini, kako ga preživite?

»Ne veliko, preživimo ga zunaj.«

13. Pri kateri od teh vsakodnevnih dejavnosti si želite več pomoči, oziroma si želite, da bi vas kdo vsaj občasno zamenjal?

»Pri tujem jeziku in matematiki, zamenja me inštruktorica.«

14. Na katerem področju (razen pri učenju in vsakodnevnih opravilih) si želite še pomoči?

»Nikjer.«

15. Kaj Vas sedaj najpogosteje skrbi glede Vašega otroka?

»Njen razvoj, prihodnost in učni uspeh.«

16. Katere pa so najpogostejše skrbi glede prihodnosti Vašega otroka?

»Srednja šola, zaposlitev, poroka, njena družina.«

17. Kako vidite svojega otroka v bližnji prihodnosti (srednja šola, študij, poklic, uspeh, samostojno življenje)?

»Končana srednja šola, študij, služba, družina.«

18. Kaj je tisto, na kar ste pri svojem otroku ponosni?

»Je pridna pri učenju, upošteva moje nasvete.«

Intervju staršev 3

1. Vaš otrok potrebuje posebno pomoč pri usvajanju šolskega znanja. Kdaj ste ugotovili, da potrebuje pomoč?

»Učiteljica je ugotovila, da sin potrebuje učno pomoč. Dobil jo je v drugem razredu.«

2. Kdo mu je na začetku pomagal pri usvajanju učne snovi?

»Pomagala sem mu jaz, z njim sem se učila do petega razreda.«

3. Ali vam je kdo svetoval, da poiščete strokovno pomoč? (Obkroži) Kdo?

DA NE

»Od tretjega leta je hodil k logopedinji, tako da sem najprej jaz šla do zdravnice, potem pa je učiteljica ugotovila da potrebuje pomoč že zaradi govora in težje je razumel snov.«

4. Na koga ste se obrnili pri iskanju pomoči?

»Jaz sem hodila do petega razreda do učiteljice, vsakič ko kako snov nisem razumela, da so mi razložili, jaz pa sem jo potem razložila sinu.«

5. Koliko ur individualne pomoči na teden dobi vaš otrok?

»3 ure na teden.«

6. Kaj mu ta individualna pomoč omogoča?

»Kar je že sam povedal, pa omogoča mu tudi, da oni skupaj z njim ponovijo oziroma se učijo vprašanja, ki jih bo vprašan čez dva tedna, oziroma, ki jih bodo pisali.«

7. Katere prilagoditve pri pouku ima vaš otrok?

»Eno uro dlje pisanja kontrolnih nalog in napovedano spraševanje.«

8. Ali jih učitelji večinoma upoštevajo? (Obkroži) Kaj storite če ne?

DA NE

»Jih upoštevajo, če ne jih pa sin opozori.«

9. Kako te prilagoditve vplivajo na vašega otroka?

Učno

Vedenjsko

Doma

V šoli

»Sin včasih misli, da če se je v šoli učil, potem se doma ne rabi učiti. Je zelo zadovoljen s to pomočjo. Ena ura dlje pisanja mu recimo zelo veliko pomeni, več se s tem lahko nauči, in je vesel, da ima to omogočeno.«

10. Ali tak način šolskega dela pomeni manj obremenitev za vas? (Obkroži)

DA NE

»Normalno, ni mi treba več toliko se z njim učiti, ker niti več toliko ne znam, snov je pretežka.«

11. Kdaj in koliko pomagata otroku doma tudi sami?

»Do petega razreda sem se z njim učila, zdaj ga pa opominjam, da se gre učiti.«

12. Koliko prostega časa imate v družini, kako ga preživite?

»Dopoldne imam jaz čas, ko je sin v šoli, sem sama doma. Grem k prijateljici na kavo in na obisk k mami.«

13. Pri kateri od teh vsakodnevnih dejavnosti si želite več pomoči, oziroma si želite, da bi vas kdo vsaj občasno zamenjal?

»Želim si, da bi oče več tudi sinu pri šoli pomagal, ali vprašal, kako je.«

14. Na katerem področju (razen pri učenju in vsakodnevnih opravilih) si želite še pomoči?

»Ne vem, jaz sem doma, ker imam tretjo kategorijo, in vse sama naredim.«

15. Kaj Vas sedaj najpogosteje skrbi glede Vašega otroka?

»Ali bo naredil šolo ali ne.«

16. Katere pa so najpogostejše skrbi glede prihodnosti Vašega otroka?

»Želim si, da bi naredil šolo, potem pa bo, kar bo.«

17. Kako vidite svojega otroka v bližnji prihodnosti (srednja šola, študij, poklic, uspeh, samostojno življenje)?

»Še ne vem, on si želi iti v srednjo gradbeno šolo in jaz ga pri tem podpiram, potem bomo pa videli.«

18. Kaj je tisto, na kar ste pri svojem otroku ponosni?

»Da je zelo vljuden.«

Anketa staršev 4

1. Vaš otrok potrebuje posebno pomoč pri usvajanju šolskega znanja. Kdaj ste ugotovili, da potrebuje pomoč?

»Že takoj v prvem razredu.«

2. Kdo mu je na začetku pomagal pri usvajanju učne snovi?

»Sama, nato sem povedala njegovi zdravnici. Ona mi je predlagala psihologa.«

3. Ali vam je kdo svetoval, da poiščete strokovno pomoč? (Obkroži) Kdo?

DA NE

»Njegova zdravnica je dala tudi napotnico za psihologa. Psihologa obiskujemo vsaka dva meseca.«

4. Na koga ste se obrnili pri iskanju pomoči?

»Psiholog nas je poslal še v Svetovalni center, tako da smo dobili odločbo za pomoč.«

5. Koliko ur individualne pomoči na teden dobi vaš otrok?

»Odobrili so mu 3 ure.«

6. Kaj mu ta individualna pomoč omogoča?

»Da pride do boljšega uspeha.«

7. Katere prilagoditve pri pouku ima vaš otrok?

»Eno uro dlje pisanja kontrolnih nalog in napovedano spraševanje.«

8. Ali jih učitelji večinoma upoštevajo? (Obkroži) Kaj storite če ne?

DA NE

9. Kako te prilagoditve vplivajo na vašega otroka?

Učno

Vedenjsko

Doma

V šoli

»Raje se uči, bolj je samozavesten, kot je bil prej.«

10. Ali tak način šolskega dela pomeni manj obremenitev za vas? (Obkroži)

DA NE

11. Kdaj in koliko pomagate otroku doma tudi sami?

»Vsak dan dvajset minut, nato premor in spet dvajset minut.«

12. Koliko prostega časa imate v družini, kako ga preživite?

»Preživimo ga skupaj v družinskem krogu, z igrami, pred tv, sprehodi.«

13. Pri kateri od teh vsakodnevnih dejavnosti si želite več pomoči oziroma si želite, da bi vas kdo vsaj občasno zamenjal?

»Da mu razloži snov, ki mu je jaz ne znam razložiti.«

14. Na katerem področju (razen pri učenju in vsakodnevnih opravilih) si želite še pomoči?

»Samo pri učenju.«

15. Kaj Vas sedaj najpogosteje skrbi glede Vašega otroka?

»Učni uspeh, ocene.«

16. Katere pa so najpogostejše skrbi glede prihodnosti Vašega otroka?

»Kam se bo vpisal v srednjo šolo in če mu bo šlo, če bo samostojen, če bo izbral pravi poklic.«

17. Kako vidite svojega otroka v bližnji prihodnosti (srednja šola, študij , poklic, uspeh, samostojno življenje)?

»Mislim, da bo odrasel in da bo samostojen.«

18. Kaj je tisto, na kar ste pri svojem otroku ponosni?

»Da je iskren, ima delovne navade, je zelo ljubeč.«

Z A K O N

O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O OSNOVNI ŠOLI (ZOsn-F)

5. člen

Drugi odstavek 11. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja ter učenci z učnimi težavami in posebej nadarjeni učenci.«.

Z A K O N
O USMERJANJU OTROK
S POSEBNIMI POTREBAMI
uradno prečiščeno besedilo
(ZUOPP-UPB1)

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen
(vsebina zakona)

S tem zakonom se ureja usmerjanje otrok, mladoletnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (v nadaljnjem besedilu: otroci s posebnimi potrebami) ter določajo načini in oblike izvajanja vzgoje in izobraževanja.

1. Prilagojeno izvajanje programov vzgoje
in izobraževanja

7. člen
(prilagajanje izvedbe programov)

Otrokom s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za predšolske otroke, se glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko prilagodi organizacija in način izvajanja programa za predšolske otroke ter zagotovi dodatna strokovna pomoč.

Otrokom s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka ter zagotovi dodatna strokovna pomoč.

13. ZAHVALE

Najprej se iskreno zahvaljujem svoji mentorici doktorici Veri Grebenc za strokovno pomoč in nasvete pri pisanju diplomske naloge.

Prav tako se iskreno zahvaljujem učencem Osnovne šole Zbora odposlancev Kočevje in njihovim staršem, ki so privolili, da z mano opravijo intervju oziroma rešijo anketo.

Nato se zahvaljujem ravnatelju osnovne šole Zbora odposlancev, ki je privolil, da opravljam raziskavo na njihovi šoli.

Zahvaljujem se tudi vsem učiteljem osnovne šole Zbora odposlancev, ki so rešili anketo, in pedagoginji, s katero sem opravila intervju, ter učiteljici slovenščine, ki mi je poleg tega, da je rešila anketo, pomagala pri vzpostavitvi stika z otroki in njihovimi starši ter z ostalimi učitelji.

Zahvaljujem pa se tudi svojim staršem za vso ljubezen, podporo, pomoč in potrpežljivost, ki sta mi jo je nudila tekom pisanja diplomske naloge.